

Co už Brouček umí



Metodický průvodce

pro neformální předškolní vzdělávání v kontextu komunitní práce

Metodický průvodce byl vytvořen pracovníky Vzájemné soužití o.p.s., Týmu Hnízda v rámci realizace projektu „Co už Brouček umí“ podpořeného z MŠMT a v rámci realizace projektu „Jsem o krok dál – aneb dialogem ke komunitnímu vzdělávání“ podpořeného z Nadace OSF Praha.

Zpracovala: Helena Jedináková, a kol.

Prosinec 2014

Program neformálního předškolního vzdělávání pod názvem

„Co už Brouček umí II“

byl finančně podpořen z prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy



Program na podporu včasné péče rodičů s dětmi ve věku 0 – 6 let

„Jsem o krok dál – aneb dialogem ke komunitnímu vzdělávání“

byl finančně podpořen z prostředků Nadace Open society fund Praha

Metodický průvodce byl vytvořen pracovníky Vzájemné soužití o.p.s., Týmu Hnízda



Touto cestou bychom rádi poděkovali MINISTERSTVU ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY za jejich finanční podporu, díky jejich finanční pomoci jsme mohli realizovat pro děti ve věku 3 – 6 let a jejich rodiče předškolní neformální vzdělávací program. Velké díky patří také NADACI OPEN SOCIETY FUND Praha, bez jejichž pomoci by projekt nebyl natolik efektivní. Od této nadace jsme získali finanční prostředky na budování komunity v Horní Suché a v lokalitě Důlní, její stmelení, na posilování rodičovských kompetencí dětí ve věku 0 – 6 let a na neformální vzdělávací program pro děti ve věku 3 – 6 let.

Poděkování patří všem realizátorům projektu a externím odborníkům, kteří na projektu participovali, ale také samotným rodičům a dětem, bez jejich aktivní účasti a zapojení do realizace projektu by projekt nemohl být realizován.

Zvláštní poděkování patří Mgr. Sri Kumaru Vishwanathanovi, který nebyl netečný k 18 rodinám s cca 60 dětmi a zajistil jim útočiště, bezpečný domov, díky němu jsme mohli do lokality vstoupit prostřednictvím naší komunitní práce a realizovat předškolní vzdělávací program.

Zvláštní poděkování patří také Mgr. Anně Krausové, Ph.D., která se spolupodílela na tvorbě a realizaci pilotního projektu „Co už Brouček umí“, financovaného z MŠMT v roce 2010 a zároveň byla spoluautorkou původního manuálu k neformálnímu předškolnímu vzdělávání. V této příručce z pilotního projektu čerpáme a využíváme jeho poznatky.

V textu jsou použity obrázky dětí, fotografie dětí, rodičů a realizátorů, kteří dali s uveřejněním fotografií svůj souhlas. Dále jsou v textu použity fotografie z interiéru „školičky“ a dětského plácku. Do textu jsme zakomponovali naše vlastní vytvořené materiály, které čtenářům mohou posloužit jako návod.

Zpracovala: Mgr.Bc. Helena Jedináková, a kol.

Ostrava

Prosinec 2014

Předmluva.....	5
Úvod.....	7
Kapitola první: Seznámení se záměrem projektu.....	11
1.1 Zaměření a cíl projektu „Co už Brouček umí“	11
1.2 Komplexní přístup.....	12
Kapitola druhá: Jak vznikala „školička“	14
2.1 Vznik „školičky“	14
2.2 Vstup dítěte do „školičky“	15
Kapitola třetí: Den ve „školičce“	17
3.1 Vzdělávací neformální program se zapojením rodičů.....	17
3.2 Kompetence u dětí.....	18
3.3 Styly učení.....	19
3.4 Projekt „Co už Brouček umí“ podporuje u dětí:	20
3.5 Den ve „školičce“	21
3.6 Obsah záměru – tematický celek.....	27
3.7 Ranní příchody	37
3.8 Přechody mezi činnostmi	37
3.9 Tematické plánování	38
3.10 Evaluační - Hodnocení	40
3.11 Úloha pedagoga a asistentů z komunity	43
Kapitola čtvrtá: „Školička“ jako nástroj podnětného prostředí.....	46
4.1 „Školička“ jako bezpečné, důvěrné, pro děti a rodiče podnětné prostředí.....	46
4.2 Centra aktivit	48
4.3 Využívané pomůcky.....	49
4.4 Příklady využití center	50
4.5 Psychosociální podmínky ve „školičce“	53
Kapitola pátá: Individuální přístup k dítěti	54
5.1 Dítě - jedinečná bytost.....	54
5.2 Svět malého předškoláka – exkurz do psychologie	54
5.3 Šaškování, předvádění se, projevy agrese	56
Kapitola šestá: Účast rodičů na předškolním vzdělávání dítěte	58
6.1 Spolupráce s rodinou	58
6.2 Jak by rodinu definovalo dítě	58
6.3 Působící vlivy na vývoj dítěte	59
6.4 Program založený na přímé účasti rodiče při vzdělávání dětí.....	59
6.5 Výuka v domácnostech	65
6.6 Aktivita pro zvýšení informovanosti rodičů v oblasti předškolního vzdělávání.	69
Kapitola sedmá: Důležité poznatky a přínosy realizace projektu	70
7.1 Shrnutí.....	70
7.2 Důležitá zjištění.....	75
7.3 Přínos realizace programu:	76
Příloha č. 1.....	79
Příloha č. 2.....	85
Literatura:	89

„Starající se o štěstí jiných, nacházíme své vlastní“

Platón

Předmluva

Metodický průvodce, kterého se chystáte číst, slouží jako možný pomocný materiál, návod a pomůcka pro neziskové organizace a jiné subjekty, které chtějí pracovat v komunitách, zrealizovat podobný neformální vzdělávací program pro děti a věnovat se komunitní práci.

Průvodce Vám může poskytnout mnoho nových podnětů hlavně tam, kde se komunita teprve utváří, není stabilizována, prostřednictvím komunitní práce se formuje.

Na první pohled se může zdát, či někdo může dokonce namítnout, že metodiky pro předškolní vzdělávání jsou již vytvořeny, např. *Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, vydaný Výzkumným ústavem pedagogickým, Praha 2004 /dále jen RVP PV/, Vzdělávací program „Začít spolu“, Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání, Praha: Portál, 2003 a další. Naše metodika je ale určena pro neformální vzdělávání předškolních dětí, dětí z nestabilního, málo podnětného prostředí a z komunity, jak již bylo řečeno, která se utvářela.

Úvodem je nutné říci, že bez komunitní práce, bez počáteční intervence komunitních pracovníků, za přispění pomoci sociálních pracovníků v konkrétních rodinách a spolupráce samotných obyvatel, jejich společných cílů, by neformální vzdělávací program nemohl být úspěšně realizován.

Úspěch dítěte a jeho začlenění do kolektivu a zapojení do vzdělávacího proudu, závisí na jeho vybavenosti, s níž by mělo do školy vstoupit.

Mezi faktory, které mohou vést k nedostatečnému rozvoji dětí a ztížit tak vstup dítěte do školy patří velmi složitá tíživá situace rodin v sociálně vyloučené lokalitě, nedostatek rodičovských kompetencí a málo podnětné prostředí.

Práce s celou komunitou a podpora rodičovských kompetencí u samotných rodičů s dětmi již od 0 let, kteří jsou nejdůležitější osobou v procesu socializace dítěte, ale také podpora těhotných matek, se v praxi ukazuje jako velmi efektivní. Tím že pracovníci dochází do rodin, posilují kompetence rodičů, rodiče pak daleko pozitivněji vnímají potřebu vzdělávání pro své děti.

Brožura je psána zcela prakticky, je zaměřena pouze na jeden prvek z komplexní pomoci rodinám a komunitě, a to na předškolní neformální vzdělávání dětí. Uvádíme naše příklady, doporučení, návody, které se nám během realizace osvědčily.

Být úspěšným rodičem je jedna ze životních rolí, která člověku přináší největší uspokojení, je to ale také jedna z nejnáročnějších rolí (D. Dinkmeyer 2008).

Všechny děti mají nezadatelné právo na své dětství, zdraví, život, vzdělání. Přesto v naší České republice žije spousta dětí, kterým je odepíráno právo na vzdělání.

V naprosté většině se jedná o děti vyrůstající ve zcela znevýhodněném prostředí, v sociálně vyloučených lokalitách /dle Gabalovanalýzy v ČR je cca 400 sociálně vyloučených lokalit/, nebo na ubytovnách /jen na Ostravsku je v současnosti přes 40 ubytoven/. Podmínky, ve kterých děti vyrůstají, mají na ně silný negativní dopad, který je ovlivní do budoucna. A to nejen proto, že jsou křehčí a zranitelnější, ale hlavně jsou naprosto bezbranné.

Dnes se běžně konfrontujeme s fenoménem systematického a vědomého přemísťování celých rodin do „ghett“. Přestože všichni si uvědomuje důsledky života rodin v těchto „ghettech“, tento problém stále není dostatečně řešen. Možná mezi jednoduchá vysvětlení patří přesvědčení mnoha lidí o tom, že na ubytovnách a v sociálně vyloučených lokalitách žijí převážně tzv. „nepřizpůsobiví“, kteří se svým chováním od

většiny společnosti sami vydělují. V mnohých z nás jsou navíc zakotveny předsudky, „...*Romové se nechtějí vzdělávat...*... „...*nechtějí chodit do zaměstnání...*...“ „...*dělají nepořádek...*“, „...*děti vyrůstají volně ...*“.

Jsme však schopni rozlišit, z jakých důvodů tito lidé žijí na okraji společnosti? Jaké důvody rodiče vedou k tomu, že své děti neposílají do mateřských školek? Proč raději žijí ve své komunitě, i když ve zcela nevyhovujících podmínkách a izolují se od ostatní společnosti? Nejsme toho také příčinou?

Každé dítě má právo na důstojné dětství, má právo být milováno svou rodinou, má právo na vzdělání, mít kamarády, poznávat svět kolem, má právo být společností akceptováno a plně respektováno. Jestli období dítěte bude prožíváno důstojně, záleží na našem pohledu, který k dětem zaujímáme, pak tato úvaha stojí za zamýšlení.



„Dítě jednou nebude dělat to, co po něm chceme, ale to, co nás vidí dělat“

Milan Studnička

Úvod

Charakteristika organizace

Vzájemné soužití o.p.s. je nevládní nezisková apolitická organizace působící v Ostravě od září 1997 (je nástupkyní občanského sdružení Vzájemné soužití). Příčinou vzniku byly důsledky rozsáhlých povodní v ostravské části Hrušov a vznikající napětí mezi romskými obyvateli postiženými povodněmi a neromským obyvatelstvem na Liščině.

Vzájemné soužití o.p.s. má konzistentní tradici založenou na usilovné práci týkající se zlepšování života Romů v Ostravě. Svou činnost zaměřuje především na marginalizované a sociálně vyloučené skupiny obyvatelstva, zejména Romy.

Svémi aktivitami se snaží vytvářet přátelské platformy mezi romskou a neromskou komunitou.

V současné době soustřeďujeme svou činnost:

- ↳ na oblast komunitní práce: řešení místních problémů v daných lokalitách a aktivizaci obyvatel
- ↳ na oblast vzdělávání: předškolní výchova, doučování, zvyšování kvalifikací mládeže a dospělých z romské komunity, vzdělávání pracovníků naší organizace
- ↳ volnočasové aktivity: prevence sociálně patologických jevů
- ↳ na oblast sociálně právního poradenství: podpora při prosazování občanských práv a zájmů, problematika bydlení, dluhů, jednání na úřadech a soudech, sociální dávky, zaměstnání atd., právní poradenství: řešení problémů v pracovně právních vztazích
- ↳ na oběti trestných činů páchaných na a v romské komunitě: intervence obětem a spolupráce s Policií ČR, ochrana před diskriminací, rasismem
- ↳ na rodiny s dětmi, které se ocitly v ohrožení a v důsledku jejich nepříznivé situace mohou být jejich děti odebrány do ústavu, a také práce s rodinami, které již děti v ústavech mají a usilují o jejich návrat zpět do své péče nebo o posilování kontaktu s nimi
- ↳ na pěstounskou péči: vyhledávání vhodných žadatelů stát se pěstouny, uzavírání dohod s pěstouny a spolupráce s pěstouny

O.p.s. je od roku 2007 poskytovatelem 7 registrovaných sociálních služeb:

- ↳ **Helpale:** Sociálně právní poradna a terénní programy v sociálně vyloučených romských lokalitách Slezské Ostravy (Hrušov, Liščina a Zárubek)
- ↳ **Hnízdo:** sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, od roku 2007 má také pověření k výkonu SPOD.
- ↳ Terénní program Pomocná ruka – Práce s oběťmi trestných činů
- ↳ Tři nízkoprahová zařízení pro děti a mládež /Hrušov, Liščina, Zárubek/

Za svou činnost jsme byli oceněni cenou Františka Kriegla, Charty 77, Gratias Agit, Místo v srdci, Ministerstvem vnitra ČR, Social Marie, Výborem dobré vůle Olgy Havlové, cenou Alice G. Masarykové.

Vzájemné soužití mělo velkou úlohu při zrodu DH kauzy, kdy se rodiny začaly obracet na naši organizaci s tím, že nesouhlasí s umísťováním jejich dětí do „zvláštních škol“. Výsledkem bylo, že 18 rodin se spojilo a podalo stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva. Soud po 7 letech vyhrál. Vzájemné soužití o.p.s. spolu se zahraničními nevládními organizacemi je v současnosti partnerem projektu DARE - Net projekt: Desegregace a kroky pro Romy v oblasti vzdělávání. Cílem projektu je šířit

osvědčené postupy v oblasti školní desegregace romských dětí, podpořit závazek orgánů pro integraci romských dětí a studentů prostřednictvím odstranění segregace a podpory kvalitního vzdělávání.



Zdůvodnění projektu

Projekt „Co už Brouček umí II“ reaguje na dlouhodobou potřebu zvýšit vzdělanostní a sociokulturní kompetence znevýhodněných předškolních dětí i jejich rodičů. Projekt také vychází z našich dlouhodobých zkušeností a znalostí situace dětí a rodičů žijících v sociálně vyloučeném prostředí /př. Hrušov, Zárubek, Liščina, Horní Suchá... / a reaguje na jejich skutečné potřeby. Při realizaci projektu jsme vycházeli z *Akčního plánu realizace koncepce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí*, z *Komunitního plánu sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2011 – 2014*, *strategického střednědobého plánu MSK*. Opírali jsme se také o výsledky *Gabalovy analýzy zpracované pro MŠMT v roce 2009, týkající se nízkých šancí Romů obžít a dokončit ZŠ*.

Negativním a klíčovým specifickým všech vyloučených romských lokalit je kumulace sociálních problémů. Finanční problematika spolu s bydlením a nezaměstnaností jsou oblastmi, které obyvatele lokalit nejvíce sužují. Také vzdělanostní úroveň obyvatel lokalit je velmi nízká, v jejímž důsledku nejsou rodiče schopni v některých oblastech vzdělávat své děti a jejich možnosti k motivaci dětí ke studiu jsou limitované. Příčinu tohoto problému spatřujeme v nedostatečných vzorech pro samotné rodiče. Rodiče sami neměli možnost se vzdělávat, ve většině případů absolvovali pouze základní vzdělání, navíc vzdělání nepřikládají žádnou hodnotu. Romské děti mnohdy nenavštěvují MŠ. Děti tak mají zřídka kontakt s okolním světem a vrstevníky z majority.

Problémy, se kterými se rodiny v sociálně vyloučené romské lokalitě potýkají, mají za následek, že děti nejsou připraveny pro vstup do 1. třídy ZŠ, vyrůstají v nedostatečně podnětném prostředí. Z výše všech uvedených problémů je zcela zřejmé,



že je nezbytná nejen soustavná a individuální práce s předškolními dětmi, ale důraz musí být kladen především na účast a zapojování jejich rodičů, aby byli lépe informováni, získali kompetence k tomu, aby sami mohli podporovat a inspirovat své děti, uvědomovali si rozdíly mezi základní školou a speciální školou a jednali tak především v zájmu základního práva svých dětí (práva na vzdělání).

Naše organizace již v roce 2008 získala finanční prostředky z dotací MŠMT z Programu na podporu integrace romské komunity 2008, projekt se nazýval „Schůdky“ a byl zaměřen především na romské rodiny s dětmi v předškolním a školním věku. Cílem projektu bylo prostřednictvím speciálních výukových listů, naučit rodiče samostatně doučovat své děti, aby zvládly nároky povinné školní docházky, přiblížit vzdělávání co nejbližší každodennímu životu v rodině a nabídnout účast na vzdělávacím programu dalším rodinám. V roce 2010 organizace získala opět finanční prostředky z dotací MŠMT ze stejného Programu na realizaci projektu „Co už brouček umí“. Projekt byl zaměřen na vzdělávání předškolních dětí se zapojením rodičů do vzdělávacího programu v lokalitách Zárubek, Hrušov.

Koncem roku 2010 jsme získali finanční prostředky z Nadace OSF Praha na projekt „Jsem o krok dál – aneb dialogem ke komunitnímu vzdělávání“, jehož realizace by měla skončit v březnu 2015. Záměrem realizace tohoto projektu je podpora včasné a rané péče a soustředění se především na kontext role rodičů s dětmi ve věku 0 – 6 let v místní komunitě v Horní Suché, ul. Důlní. Projektem se soustředíme na včasnou péči rodičů s dětmi ve věku 0 – 6 let. Svě aktivity zaměřujeme na komunitní práci, home-visiting, předškolní vzdělávání dětí, vzdělávací aktivity pro rodiče a advokační činnosti.

Díky finanční podpoře z MŠMT jsme tak mohli i v letošním roce realizovat neformální předškolní vzdělávání v lokalitě Důlní Horní Suchá.

Na podzim roku 2010 jsme byli postupně oslovováni mnoha rodinami s dětmi, které byly zcela bez přístřeší. Podařilo se nám umístit několik rodin na ubytovny (které jsou velmi drahé), nebo ubytovat matky s dětmi do azylových domů. Některé rodiny však byly bohužel zanechány bez přístřeší a bez jakýchkoli prostředků. Naše právní předpisy neumožňují, aby rodiny dostaly příspěvek na bydlení, pokud rodina nemá nájemní smlouvu. Tyto rodiny žily v neobydlených podkrovích, na železničních stanicích, u příbuzných, v nelegálně obsazených volných bytech, bez přístupu k vodě, bez toalet, atd. Z tohoto důvodu děti nenavštěvovaly předškolní a školní zařízení. Protože se o děti nestaraly i jiné osoby, rodiče nemohli být zaměstnáni. Tyto rodiny se tak ocitly na pokraji chudoby, žijící v neustálém stresu a napětí, že ztratí své děti. Ačkoli mnohé sociální důvody nejsou dostatečné pro umístování dětí do ústavní péče, i přesto je Česká republika na přední pozici mezi zeměmi EU v umístování dětí do ústavní péče ze sociálních důvodů. Navzdory dvěma rozsudkům ECHR (Walla, Wallová vs. ČR, Havelka vs. ČR) počet dětí umístěných do ústavní péče ze sociálně-ekonomických důvodů stále roste (Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, ÚZIS ČR). Na regionální a státní úrovni není vytvořen systém rané péče, který by se postaral o aktuální problémy a pomohl rodinám, aby hledal vhodné řešení jejich situace a podpořil děti.

Rodiny s dětmi se nacházely ve velmi tíživé situaci, proto naše organizace zastoupená Mgr. Sri Kumarem Vishwanathanem začal jednat s RPG realitní kanceláří, od které jsme v té době získali 18 bytů (v lokalitě Horní Suchá, okres Havířov).



Vzhledem ke komplikacím, kterými rodiny musely projít, neměli rodiče žádnou příležitost získat dovednosti a vhodné zázemí pro výchovu svých dětí (žijící na ulici, v podkroví, na nádraží, na půdách...).

Děti neměly vhodný podnětný prostor pro svůj rozvoj, získání dovedností, návyků, znalostí, které jsou běžné mezi jejich vrstevníky, neměly šanci se je naučit. Z výše uvedených důvodů tyto děti měly problémy se školní docházkou a děti předškolního věku nenavštěvovaly mateřské školy či jiná centra vůbec. Většina dětí byla traumatizována tím, že žily v neblahých podmínkách bez domovů před tím, než bylo nalezeno útočiště v bytech v Horní Suché. U některých dětí se dokonce vyskytovaly příznaky týrání zvířat a toto bylo třeba řešit závčas senzitivním způsobem. Dětem a rodičům byla dle potřeby nabídnuta individuální psychologická pomoc a podpora s ohledem na předchozí traumatické zážitky, kterými musely celé rodiny projít.



Kapitola první: Seznámení se záměrem projektu

„Všichni dospělí byli dětmi, ale málokdo si na to pamatuje.“

Exupéry



1.1 Zaměření a cíl projektu „Co už Brouček umí“

Projekt byl zaměřen na včasnou péči v kontextu role rodičů s dětmi v předškolním věku 3 – 6 /v případě odkladu školní docházky – 7 let/ co by primární a nejdůležitější osoby v procesu socializace dítěte.

Hlavním cílem bylo:

vytvořit pozitivní předpoklady pro naplňování včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, žijících v sociálně vyloučené lokalitě Horní Suchá, ul. Důlní a zvýšit tak předpoklady zapojení dětí a jejich rodičů do hlavního vzdělávacího proudu.

Dílčí cíle projektu:

- ↳ docílit účast dětí v předškolním neformálním vzdělávání
- ↳ posílit kompetence rodičů a zapojit je do neformálního vzdělávání předškolních dětí
- ↳ pomoci rodičům dětí získávat informace v oblasti předškolního/primárního vzdělávání, a tím zvýšit povědomí rodičů o vzdělávacím systému
- ↳ zplnomocnit rodiče pro jejich aktivní roli ve vzdělávání jejich dětí
- ↳ připravit děti k zápisu do prvních tříd a pro úspěšný vstup do 1. třídy.

Cíle projektu jsme chtěli dosáhnout prostřednictvím vytvořeného neformálního vzdělávacího programu včasné péče „Co už brouček umí II“, který byl složen ze dvou hlavních oblastí/aktivit:

A/ - předškolní neformální vzdělávání dětí se zapojením rodičů

B/ - aktivity pro zvýšení informovanosti rodičů v oblasti předškolního vzdělávání

Prostřednictvím nabízených aktivit jsme podporovali rodiny v rovných příležitostech v přístupu ke vzdělání a informacím, a tím jsme chtěli připravit děti k zápisu do prvních tříd a pro úspěšný vstup do 1. třídy.

Projekt jsme se snažili koncipovat a následně realizovat tak, aby vyhovoval individuálním potřebám dětí, které vyrůstají v sociálně vyloučené lokalitě a mají velmi omezené možnosti proniknout do společnosti.

Pokud jsme chtěli dosáhnout svého cíle, byli jsme si vědomi toho, že bez účasti samotné komunity, spolupráce s rodiči, v některých případech i za spolupráce samotných sociálních pracovníků, by se nám cíl nepodařilo zrealizovat.

Jedním z důvodů, proč je jejich docházka do škol komplikovaná, je to, že ještě nejsou rezidenty v Horní Suché, proto mají rodiče problémy s registrací svých dětí ve školách /šolkách, ale i problémy s jinými dokumenty. Postupně tento problém řešíme. I když jsme vyřešili jeden problém s bydlením, rodiny potřebují naši podporu, aby se vyrovnaly se svou obtížnou situací a staly se postupně nezávislými na podpoře zvenčí

Projekt jsme se snažili koncipovat a následně realizovat tak, aby vyhovoval individuálním potřebám dětí, které vyrůstají v sociálně vyloučené lokalitě a mají velmi omezené možnosti proniknout do společnosti.

Prostřednictvím realizace projektu jsme chtěli také zajistit přenositelnost jeho výsledků (např. jako příkladu úspěšné praxe), čímž by měl být tento materiál a nabídnout ho jiným organizacím.



1.2 Komplexní přístup

Svým projektem jsme vstoupili do lokality v listopadu 2011 /projekt byl tehdy podpořen pouze z finančních prostředků Nadace OSF Praha/, která se postupně vytvářela. Rodiny se vzájemně neznaly.

Pokud jsme chtěli dosáhnout svého cíle, byli jsme si vědomi toho, že bez účasti samotné komunity, spolupráce s rodiči, v některých případech i za spolupráce samotných sociálních pracovníků, by se nám cíl nepodařilo zrealizovat.

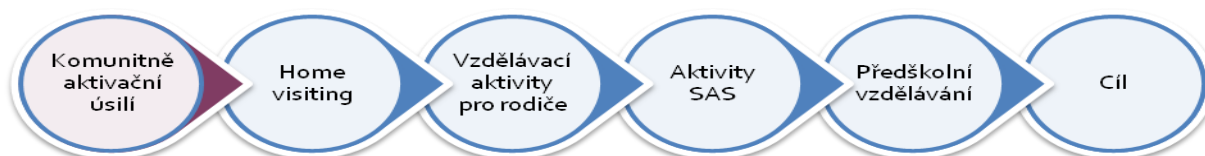
V první fázi jsme se snažili především pomoci rehabilitovat a posílit romskou komunitu v Horní Suché, až poté se soustředit na semi-formální vzdělávací skupinu maminek s dětmi, která tvořila a dosud tvoří s externím pedagogem lokální pracovní tým pro vzdělávání předškolních dětí. Za pomoci různých svépomocných aktivit v komunitě jsme se zaměřovali na probuzení a posílení společného ducha komunity, které napomohly k vybudování neformálního předškolního vzdělávání /dále jen pracovní název "školička"/.

Důležité prvky:

- ↳ *Komunitní práce:*
nejdůležitější bylo v dané lokalitě vykonávat komunitní práci. Rodiny se potýkaly s mnohačetnými problémy a vzdělávání dětí v té době nebylo jejich prioritou. Proto jsme se společně scházeli cca 1 x měsíčně a v rámci komunitního setkávání jsme řešili společné problémy samotné lokality. Naší snahou bylo komunitu stmelit, docílit společných cílů.
- ↳ *Práce v konkrétních rodinách:*
rodiče dětí neměli mnohdy vyřízené doklady, trvalé bydliště, nebyli evidováni na úřadu práce, potýkali se s nedostatkem finančních prostředků, v bytě neměli žádné vybavení apod. Proto bylo velmi důležité vstoupit do lokality i v rámci poskytování sociální služby „sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi“ do rodin vstoupili sociální a terénní pracovníci a pomáhali rodinám řešit jejich konkrétní problémy.
- ↳ *Neformální vzdělávání pro děti ve „školičce“ a v domácnosti samotných rodin:*
po stmelení komunity a alespoň částečně vyřešených problémech samotné rodiny, jsme mohli navrhnout možnost neformálního vzdělávání pro děti za účasti rodičů.
- ↳ *Vzdělávací aktivity pro rodiče:*
samotné vzdělávání pro děti by neplnilo svůj účel bez přítomnosti rodičů a možnosti posilování jejich kompetencí.

Důraz kladen

- ↳ **na individuální přístup ke každému dítěti zvlášť**
- ↳ **důraz na aktivní účast rodičů**
- ↳ **důraz na rozvíjení schopností, znalostí, dovedností dětí prostřednictvím plánované činnosti**
- ↳ **postupné vedení dětí k samostatnému rozhodování.**



Kapitola druhá: Jak vznikala „školička“

„Výchova dětí je činnost, při níž musíme obětovat čas, abychom ho získali.“

Rousseau

2.1 Vznik „školičky“



V rámci komunitních setkání jsme rodičům navrhli možnost vzniku neformálního předškolního vzdělávání. Rodiče s tímto souhlasili.

- ↳ Výběrové řízení: protože projekt je realizován v lokalitě, kde žijí převážně romští občané, bylo velmi důležité zvolit si asistenta, ke kterému by rodiče měli důvěru, jedině tak by mohla „školička“ zdárně fungovat. Do výběrového řízení se tak mohli přihlásit jednak zástupci samotné komunity, či romští zájemci, kteří stejně tak žijí v komunitě.
- ↳ Výběrová komise: komisi tvořili realizátoři projektu a samotní zástupci z komunity.

Výběrovou komisí byly vybrány 2 uchazečky. Jedna v roli maminky, která pocházela ze samotné komunity a jedna v roli zkušené babičky, která má letité zkušenosti s prací v komunitě a sama v komunitě žije.

- ↳ Maminka v roli asistenta pedagoga, metodicky vedena externím pedagogem
- ↳ Zkušená babička v roli pomocného asistenta.

Realizátoři projektu oslovili externího pedagoga. Jeho hlavní náplní byl samotný vzdělávací program.



2.2 Vstup dítěte do „školičky“

- ↳ **Vstupní dotazník pro rodiče.** Před nástupem dítěte do „školičky“ rodič vyplnil vstupní dotazník. Z výstupů dotazníků jsme se snažili zjistit rodinnou a sociální anamnézu, dovednosti dítěte a co by si rodič přál, aby se dítě naučilo. Každý půl rok společně s rodiči jsme dotazník hodnotili.
- ↳ **Dohoda o spolupráci:** pokud se rodič rozhodl vstoupit do vzdělávacího procesu, uzavřel s realizátory projektu dohodu o spolupráci.
- ↳ U každého dítěte jsme měli vypracovaný **monitorovací list**, který jsme v průběhu roku a závěrem realizace projektu hodnotili. Pomocí monitorovacích listů jsme mapovali kognitivní, motorický, sociální vývoj dítěte. Hodnocením jednotlivého dítěte jsme zjistili, zda dochází ke stagnaci nebo se děti posouvají v jednotlivých oblastech. Na základě zjištění informací o dovednostech a znalostech dítěte byla pedagogem u dítěte přizpůsobena výuka.
V průběhu realizace projektu jsme zjistili, že monitorovací listy budeme muset přizpůsobit věku dítěte, proto jsme monitorovací listy upravili a rozdělili je do 3 věkových kategorií. Pro děti do 3 let věku, pro děti od 4-5 let a od 5-6 let. Monitorovací listy jsou seřazeny do 15 oblastí s ohledem na rozumové myšlení dovednosti a schopnosti dítěte. Pro děti ve věku 5 – 6 let jsme se snažili také zjistit optimální připravenost dítěte na vstup do školy.
- ↳ Každé dítě mělo založený svůj **pracovní sešit**, ve kterém byl vložen dotazník, dohoda o spolupráci, monitorovací list dítěte a postupně byly do něj vkládány výtvary dítěte. Výkresy a výrobky byly do pracovního sešitu vkládány dle jednotlivých témat výuky (jaro, léto, podzim, zima, rozvoj myšlení, volná tematika). Rodič má právo do pracovního sešitu kdykoli nahlédnout, zapisovat důležité údaje apod.
- ↳ Každé ráno pracovník do **knihy docházky** zaznamenal přítomnost rodiče a dítěte. Docházku předkládal na konci každého měsíce koordinátorovi.
- ↳ Maminka, babička i pedagog si vedly **denní záznamy** o průběhu dne, které jsme na společných poradách spolu s koordinátorem projektu cca 1 x měsíčně vyhodnocovali.

V případě, že se rodič zapojil do procesu, jsme u rodičů zjišťovali jeho kompetence a společně jsme vypracovali individuální plán na posilování rodičovských kompetencí (viz dále).

Pracovní list rodiče a dítěte

- ↳ dohoda o spolupráci
- ↳ vstupní dotazník,



- ↳ list rodičovských kompetencí,
- ↳ individuální plán na posilování rodičovských kompetencí
- ↳ Monitorovací list dítěte (3-4,4-5,5-6)
- ↳ Pracovní list dítěte (dětská tvorba, monitorovací list, záznamy pedagoga, atd..)

Nahlížení do záznamů

- ↳ Rodič měl možnost nahlížet do pracovních listů a záznamů týkajících se svého dítěte.
- ↳ Rodiče měli možnost se hodnocení účastnit nebo se k němu jakkoli vyjádřit.
- ↳ Záznamy všech dětí byly uzamčeny ve skříni, aby se k nim nedostaly třetí osoby, činili jsme tak v souladu se zákonem 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.
- ↳ Rodič se písemně vyjádřil, kterým třetím osobám dal svůj souhlas s nahlédnutím do záznamů /souhlas byl přiložen v pracovním listě dítěte/.

Souhlas se zpracováním informací

Já níže podepsaný/á, jméno a příjmení.....

Jméno/a nezletilého dítěte/dětí.....

dávám tímto souhlas se zpracováním (tím se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče, používání, uchovávání, třídění a předávání) mých nezbytných osobních údajů, v případě nutnosti i se zpracováním mých nezbytných citlivých údajů a to v souvislosti se..... Zároveň souhlasím se zpracováním nezbytných osobních a citlivých údajů mého/mých nezletilého/lých dítěte/dětí, které budou navštěvovat předškolní vzdělávání. Souhlasím (e) s tím, že data, poskytnu ke zpracování.....

Nahlížení dávám:

pro

Byl/a jsem **informován/a** v souladu s ustanovením §5 odst.4 zákona č.101/2000 Sb., zákona o ochraně osobních údajů, pro jaký účel a k jakým osobním a citlivým údajům dávám tento souhlas.

Tento souhlas poskytuji na dobu realizace projektů a pouze v jejich souvislosti. Plně jsem srozuměn/a s tím, že veškeré údaje o mé osobě a mých nezletilých dětech budou zlikvidovány prostředky správce dle § 20 zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a dle Pravidel vedení, evidence, úschovy a archivace dokumentace Týmu Hnízda. /Byl/a jsem poučen/a o tom, že Data budou archivována po dobu 10 let po skončení realizace projektů, poté pověřeným pracovníkem skartována/.

DatumPodpis rodiče/rodičů.....

Kapitola třetí: Den ve „školičce“

„Naši učitelé nesmějí být podobni sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.“
Jan Amos Komenský

3.1 Vzdělávací neformální program se zapojením rodičů



Realizátoři projektu vytvořili v rámci vzdělávacího programu vlastní upravenou verzi pod názvem **„Co už Brouček umí“**, zaměřenou na děti předškolního věku i na práci s jejich rodiči. Vzdělávací program byl zaměřen na rozvoj klíčových kompetencí, které jsou důležité a významné nejen z hlediska přípravy dítěte pro započetí systematického vzdělávání, ale zároveň pro jeho další životní etapy i celoživotní učení.

Program předškolního vzdělávání dětí probíhal 5 dní v týdnu v rozsahu 4 hodin od 8.00 do 12.00 hodin se zaměřením především na děti ve věku 3 – 6 let.

Předškolní vzdělávání vedla zkušená maminka a babička z komunity. Externí pedagog byl účasten cca 4 - 6 hodin týdně, metodicky vedl maminku a babičku, chystal výukové materiály, aktivně se zapojoval do výuky, sledoval realizátory při práci.

Výuky se dle potřeby a zcela individuálně zúčastňoval i externí psycholog, který sledoval vývoj dětí /proces socializace, kolektivní hra, individuální hra, práce s vrstevníky, přijímání autorit .../.

Aktivity s dětmi denně probíhaly dle stanoveného harmonogramu, který byl průběžně obměňován a vytvářel jej externí pedagog, maminka, babička a rodiče z komunity.

Týdenní harmonogram byl vytvářen vždy ve spolupráci zkušené maminky a externího pedagoga. Nebyl stanoven pevný režim dne, přizpůsobovali jsme se tempu a potřebám dětí. Pevný byl pouze příchod a odchod dětí a kolem půl desáté byl čas na svačinku dětí. Děti měly dostatek času na dokončení své činnosti. Dopředu byly informovány, že bude následovat další aktivita.

3.2 Kompetence u dětí

V průběhu vzdělávacího programu jsme chtěli rozvíjet u dětí následující kompetence, které jsme se snažili naplňovat během všech aktivit projektu s ohledem na jejich individuální možnosti.

Vycházíme z RVP PV str. 9 – 12.

- 1) **Kompetence k učení:** např. učíme dítě pozornosti, soustředění, experimentování, všimnout si souvislostí, kladení otázek a hledání odpovědí...
- 2) **Kompetence k řešení problémů:** např.: učíme děti, aby se snažily řešit problémy, na které stačí, děti se snaží problémy řešit na základě své bezprostřední zkušenosti.....
- 3) **Komunikativní kompetence:** např. učíme děti ovládat řeč, mít možnost vyjadřovat své myšlenky, vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity, nálady....
- 4) **Sociální a personální kompetence:** např. aby děti přistupovaly k úkolům zodpovědně, dokázaly využívat svých silných stránek, rozpoznaly slabé stránky, zajímaly se o druhé, spolupřetvářely soužití s vrstevníky, dbaly o svou osobní hygienu.
- 5) **Činnostní a občanské kompetence:** např. děti se učí svoje činnosti a hry plánovat, mají možnost rozhodovat svobodně, učíme děti mít smysl pro povinnost ve hře....



Uvedené kompetence jsou důležité a významné nejen z hlediska přípravy dítěte pro započatí systematického vzdělávání, ale zároveň pro jeho další životní etapy i celoživotní učení.

Programem jsme podporovali:

- ↳ **neformální vzdělávací aktivity**
- ↳ **komplexní psychomotorický rozvoj, kognitivní, osobnostní, sociální a morální rozvoj a rozvoj řeči romských dětí předškolního věku**
- ↳ **důraz byl kladen na účast rodiče a individuální přístup ke každému dítěti a jeho rodiči.**

3.3 Styly učení

Dětem spolu s rodiči jsme nabízeli formu:

- ↳ **kooperativního učení** /postavena na spolupráci dětí a rodičů při řešení společných problémů a situací/. Děti se zde učí rozdělovat sociální role, naplánovat si činnosti, společně se radit, vzájemně si pomáhat, vzájemně se kontrolovat
- ↳ Z praxe se nám osvědčila metoda **prožitkového učení** /dítě se učí na základě svých prožitků a zkušeností, toto je dítěti vlastní, vystupuje spontánně/. Dítě má možnost se spontánně projevovat, komunikovat verbálně i neverbálně, má zde prostor pro aktivitu a kreativitu, vyjadřovat své pocity.
- ↳ Na prožitkové učení navazuje **integrované učení hrou a činnostmi**. Podstatou tohoto učení je vyhledávání témat, které jsou dětem blízké. Děti k tomu musí mít vhodné podnětné prostředí /o podnětném prostředí se zmiňujeme dále/, které dětem při hrách či činnostech pomáhá rozvíjet jejich **schopnosti, dovednosti, znalosti**. Integrované učení umožňuje dětem chápat věci v souvislostech, získávat reálný pohled na svět, umět se orientovat ve světě, který ho obklopuje. Velmi důležitým prvkem je, že děti se od sebe vzájemně učí – především mladší děti se učí od starších, nově příchozí od dětí, které jsou ve „školičce“ již déle, méně zručnější od zručnějších dětí apod.
 - **Dovednost**: způsobilost člověka k provádění určité činnosti. Je podmíněna do jisté míry vrozenými předpoklady, ale dosahuje se jí učním, opakováním naučeného, výcvikem.
 - **Schopnost**: individuální potenciál člověka pro provádění určité činnosti. Je do jisté míry podmíněna vrozenými předpoklady, která se může / nemusí rozvinout. Záleží na tom, z kterého sociálního prostředí pochází, co sám je schopen pro to udělat.
 - **Znalost**: soubor zvnitřněných poznatků, mohou mít povahu převážně teoretickou nebo praktickou.

Samotný vzdělávací obsah vychází z RVP PV, Praha 2004, který je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

V rámci výuky jsme usilovali o to, aby dítě bylo schopno **sebehodnocení**. Každé dítě si vytvořilo **svůj vlastní strom**, do kterého pedagog zaznamenával, co se dítě již naučilo /schopnosti, znalosti, dovednosti.../



3.4 Projekt „Co už Brouček umí“ podporuje u dětí:

- ↳ **Fyzický vývoj:** / chůze, běh, skoky, hody míčem, základní gymnastické prvky apod./dětem jsme prostřednictvím Nadace OSF Praha a Nadace MŠMT mohli zakoupit sportovní náčiní /švédská bedna, trampolína, skluzavka, ribstole/ vybudovat dětský plácek
Děti byly velmi hravé, sportovní hry jim nedělají žádné větší potíže.
- ↳ **Sociálně-emocionální vývoj:** vyjadřování pocitů, kontrola emocí-impulzů, vzájemná úcta, respekt mezi vrstevníky, úcta, respekt k autoritám, spolupráce s druhými, péče o hračky, materiály/děti čerpají ze vzorů svých rodičů, jsou často impulsivní, zpočátku neuměly zacházet s hračkami, materiálem, hračky ničily, knihy trhaly.
- ↳ **Rozvoj inteligence:** vede děti k samostatnému myšlení, tvořivosti, k pochopení věcí na základě vlastního experimentování, pozorování, objevování
- ↳ **Rozvoj jazyka i matematicko-logické představy u dětí:** /čtení, psaní, předčítání, učení říkanek, počítání, hra s korálky, kostkami apod./

Důraz je kladen na:

- ↳ **individualizaci dítěte**
- ↳ **dostatek času přizpůsobení se stylu, tempu dítěte**

- ↳ **možnost učit děti mnohými způsoby – kreslení, malování, modelování, práce z papíru, malování na sklo, tanec, zpěv, čtení pohádek, sledování pohádek, sportovní činnosti, činnosti venku – poznávací, kulturní akce apod.**
- ↳ **důraz kladen na ocenění, pozitivní hodnocení dítěte**
- ↳ **připravit děti na vstup do běžných mateřských škol**
- ↳ **realizovat důsledněji práci v dané lokalitě**
- ↳ **rozvíjet každé jednotlivé dítě podle jeho možností a schopností tak, aby se posunulo dále**
- ↳ **poskytnout dětem vhodné podmínky pro zdravý vývoj /z hlediska zdravotního, základních potřeb, rozvoje myšlení, sociálních dovedností, dovedností předčtenářských, matematických, jazykových, grafomotoriky.../.**
- ↳ **rozhodnout se pro způsob sledování vývoje dětí v oblasti neformálního vzdělávání**
- ↳ **motivovat rodiče k aktivní účasti na vzdělávání dětí**

3.5 Den ve „školičce“

RVP PV: 2004: 7.4 Organizace, str. 31 uvádí,

„Organizační zajištění chodu mateřské školy je plně vyhovující, jestliže:

- ↳ *Denní řád je automaticky pružný, umožňuje reagovat na individuální možnosti dětí, na jejich aktuální či aktuálně změněné potřeby*
- ↳ *Děti nacházejí potřebné zázemí, klid, bezpečí a soukromí*
- ↳ *Poměr spontánních a řízených činností je v denním programu vyvážený, a to včetně aktivit, které mateřská škola organizuje nad rámec běžného programu“.*

Přestože v našem případě se jedná o neformální vzdělávací program, při realizaci projektu jsme se o RVP PV opírali.



- ↳ Dopolední program připravuje externí pedagog spolu s pomocnými asistenty, při sestavování programu mají na zřeteli potřeby a vývoj dětí, proto je program pružný, umožňuje začleňování různých akcí, účast rodičů, dle počasí pobyt venku apod.
- ↳ Program je vytvářen podle aktuálních potřeb dětí.
- ↳ Průběh činností nenutí děti, aby v danou dobu ukončily ihned činnost, které se věnovaly. Pokud pedagog chce činnost ukončit, tuto skutečnost dětem oznámí dopředu, např.: „...pomalu si dokreslete, za chvíli budeme chystat svačinku...“ , „...až domaluješ sluníčko, nezačínej již další obrázek, budeme svačit.....“.
- ↳ Školičku navštěvují děti ve věku 3 – 6 let společně. Určité činnosti jsou přizpůsobeny homogenním skupinám, jiné činnosti děti vykonávají společně.
- ↳ Tří leté a čtyřleté děti se pozorováním /týká se i nově příchozích/ rychleji učí od starších dětí, než pokud jim učivo vysvětluje pedagog.
- ↳ Starší děti se naopak snaží být ohleduplnější k mladším dětem, radí jim, pomáhají, učí se tak nevědomky spolupráce, pocitu zodpovědnosti.
- ↳ Dopolední program je vyvážený – poměr času řízených aktivit a poměr aktivit, které si děti vybírají samy.
- ↳ Pedagog musí počítat s dostatečným časem na přechody mezi jednotlivými činnostmi.



Informace jsou vyvěšeny na nástěnce jak ve slovních vyjádřeních tak symbolech, aby jim rozuměly také děti.

- ↳ Datum, den
- ↳ Činnosti dne
- ↳ Výtvary dětí
- ↳ Informace pro rodiče
- ↳ Pravidla pro děti

Překážky:

fluktuace rodin, děti vstupovaly do programu během roku – nutno program a výuku přizpůsobit jejich potřebám.

Pozitiva:

nově příchozí děti se rychleji učily, snažily se vyrovnat svým vrstevníkům.

Dopolední harmonogram od 8.00 – do 12.00 hodin

Příchod dětí, ranní úkol, volné hry

Ranní kruh

Tělovýchovná chvilka

Čas na svačinku

Didakticky zacílené činnosti

Hodnotící kruh

Odchod dětí domů

Ráno, když přijde dítě s rodičem do "školičky", na nástěnce při vstupu je pro ně přichystán **ranní úkol** – př. na nástěnce je obrázek domácího zvířete – „kráva“ – dítě by mělo uhádnout druh zvířete, rodič s dítětem tak předpokládají, že dnešním hlavním tématem budou domácí zvířata.

Na ranní úkol navazují **volné hry**. Dítě si může zvolit činnost, která ho zajímá, měla by se týkat zvoleného tématu. Dítě si s rodičem může namalovat zvířátko, povídat si. Dítě do hry nenutíme.

RVP PV – 7.4 Organizace str. 31

- ↳ *Děti mají dostatek času i prostoru pro spontánní hru*
- ↳ *Veškeré aktivity jsou organizovány tak, aby děti byly podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování, aby se zapojovaly do organizace činností, pracovaly svým tempem*

Máme zkušenosti, že nové děti se zpočátku hned nezapojují, zajímají je věci kolem, většinou i hračky jsou pro ně cizí. Necháváme je, ať se seznamují s hračkami, kostkami apod.

Po příchodu všech dětí následuje **ranní kruh**. Cílem ranního kruhu je vést děti a rodiče k tomu, aby se všichni společně seznámili s tématem dne, co budou dělat, vzájemně si naslouchali. Nejvhodnější prostor je usednout na polštářky, karimatky či židličky, které jsou umístěny v kruhu. Naše děti mají k dispozici žíněnky, karimatky, sedávají i volně na koberci.

Kruh symbolizuje: rovnost, spoluzodpovědnost, komunikaci „face to face“. Některé manuály uvádějí, že v kruhu se děti mohou vzájemně dotýkat: vzájemné dotyky pozitivně působí na psychiku a rozvoj sociálních vztahů mezi dětmi. Zde ale pedagog musí postupovat velmi opatrně, některé děti se vzájemným kontaktům vyhýbají, pedagog je do této aktivity nikterak nenutí.

Během dopoledne kolem 9.30 hodin asistent dětem chystá **svačinku**.

Svačinka je příležitostí:

- ↳ jak uspokojit základní biologickou potřebu dětí
- ↳ zároveň také znamená sociální a kulturní zkušenost

Děti jsou vedeny:

- ↳ k sebeobsluze /odnáší si talířek a hrnek/
- ↳ k upevňování hygienických návyků /před a po jídle si myjí ruce/
- ↳ k samostatnosti – dítě jí samo, nedokrmuje se
- ↳ k dodržování určitých pravidel: s jídlem dítě nepobíhá, nehovoří se soustem v ústech „plnou pusou“,
- ↳ ke správné životosprávě – plnohodnotné, vyvážené stravě

Př. z praxe: Zpočátku děti při svačince odbíhaly od stolu, neznaly ovoce, zeleninu. Stravu, kterou neznaly, odmítaly. Nejraději chtěly jíst salámy, pečivo. Asistent pro děti nakupoval svačinky, postupně tak nenásilnou formou do jídelníčku zařazoval zdravou stravu.

Asistent má za úkol děti v dostatečném předstihu na svačinku připravit. Pokud jsou s dětmi přítomni jejich rodiče, tuto úlohu přebírají oni.

- ↳ **Děti do jídla nenutíme.**
- ↳ **Dětem dáváme dostatečný prostor.**
- ↳ **Nepoužíváme nevhodné komentáře „jez rychleji, neloudej se v jídle...“, můžeme tak narušit psychiku dítěte.**



Děti se mohou chystání svačinky zúčastnit. Pracovník však dbá na jejich bezpečnost. Efektivní způsob: každý den se děti prostřídávají, jedno až dvě děti pomáhají při přípravě svačinky. Každé dítě si po jídle po sobě odnáší talířek, hrneček, misku apod.

Z naší zkušenosti víme, že rodič bez svačinky nepustí dítě do „školičky“. Především nové rodiny, které se přistěhovaly do lokality, neměly vyřízené doklady, nárokové dávky, děti by z těchto důvodů „školičku“ nenavštěvovaly. S ohledem na tíživou finanční situaci rodiny, svačinky byly dětem hrazeny z Nadace OSF Praha, rodič se s ohledem na jeho finanční situaci snažil finančně přispívat.

Po svačince následují **didakticky zacílené činnosti**.

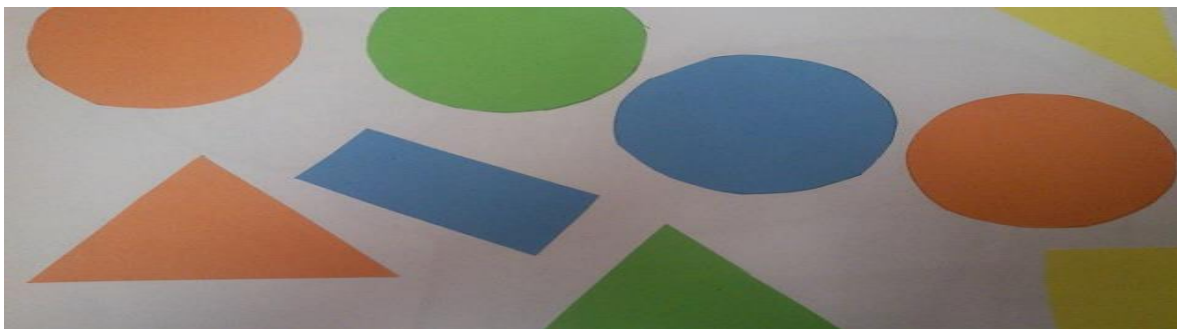
RVP PV – 7.4 Organizace, str. 31

- ↳ *Veškeré aktivity jsou organizovány tak, aby děti byly podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování, aby se zapojovaly do organizace činností, pracovaly svým tempem apod.*

- ↳ Jsou vytvářeny podmínky pro individuální, skupinové i formální činnosti, děti mají možnost účastnit se společných činností v malých, středně velkých i velkých skupinách



- ↳ Je dostatečně dbáno na osobní soukromí dětí, pokud to děti potřebují, mají možnost uchýlit se do klidného koutku a neúčastnit se společných činností.



Didakticky zacílené činnosti by měly navazovat na ranní úkol. Při didakticky zacílených činnostech vycházíme z RVP PV.

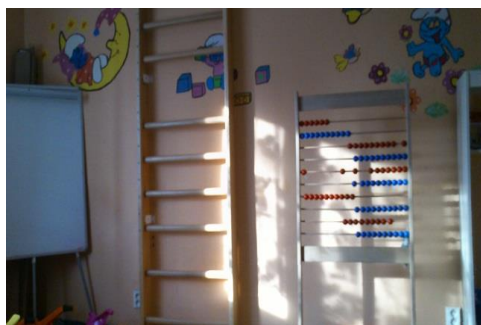
Tělovýchovná chvilka

RVP PV – 7.2 Životospráva, str. 30

- ↳ Děti mají dostatek volného pohybu nejen na zahradě, ale i v interiéru mateřské školy.
- ↳ V denním programu je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí.
- ↳ Děti jsou každodenně a dostatečně dlouho venku, činnosti jsou přizpůsobovány okamžité kvalitě ovzduší.

Jak jsme se již zmínili, nemáme stanovený pevný harmonogram, tělovýchovnou chvilku uskutečňujeme buď ještě před svačinkou, nebo po didakticky cílených činnostech. Dbáme na to, aby děti necvičily bezprostředně po svačince.

V našem případě, místo zahrady, využíváme dětský plácek před domem, volnou přírodu. Děti ve „školičce“ nespí, v poledne odcházejí domů.





Před skončení činnosti následuje **hodnotící kruh**. Děti s rodiči a pedagogy se opět sejdou v kruhu, kde si mohou zhodnotit, jak se jim dnes pracovalo, které činnosti je nejvíce zaujaly, co se nového naučily. Hodnotící kruh je důležitým nástrojem sebereflexe, rozvoje slovní zásoby, vyjadřování, kultivují se zde sociální vztahy.

Po skončení se děti rozcházejí domů.

Někdy se stává, že děti jdou či jedou na výlet, do přírody, na vystoupení, jedou na návštěvu do mateřské školky, v tomto případě je dopolední harmonogram zcela poměněn, nebo realizujeme jen část.

Netrváme na tom, že každý den musí probíhat všechny prvky harmonogramu, nebo ve stejném pořadí. Aktivitty se dle potřeby, okolností mění, vynechají apod.

Shrnutí:

Dopolední harmonogram

Od 8.00 – do 12.00 hodin

Pedagog spolu s maminkou si časově rozvrhne dopolední program. Nestanovuje pevný režim dne, přizpůsobuje se tempu a potřebám dětí. Pevný je pouze příchod a odchod dětí a kolem půl desáté je čas na svačinku dětí. Děti mají dostatek času na dokončení své činnosti. Dopředu jsou informovány, že bude následovat další aktivita, např.: „*pomalů dokončete hru, budeme svačit*“, „*až Vám dočtu tuto říkanku, budeme sklízet a připravíme se pěkně do kruhu*“, zabubnuje na bubínek a sdělí dětem, „*pomalů sklízíte*“.....apod....

Příchod dětí, ranní úkol, volné hry

každé ráno při vstupu do „školičky“ čeká děti a jejich rodiče tzv. ranní úkol. Úkol je zaměřen na téma, o kterém si budou děti v to dopoledne povídat. Cílem této aktivity je zapojit rodiče ke spolupráci, přimět rodiče, aby své dítě přivedli včas do „školičky“. Na ranní úkol děti mohou navázat, sami si mohou vybrat hru či činnost na dané téma.

Ranní kruh

cílem ranního kruhu je vzájemné přivítání, vedení dětí k tomu, aby si při sdílení (zážitků, pocitů, názorů, dojmů apod.) naslouchaly, aby se seznámily s tématem a s činnostmi dne. Ranní kruh je také místem pro seznamování se s novými písněmi, pro poslech pohádek nebo pro řešení problémů, které vzniknou při společných činnostech. Pedagog

nenásilnou formou, citlivě upozorňuje děti, aby ukončily svou dosavadní činnost a sešly se společně v kruhu.

Aby děti poznaly, že je čas ukončit volnou hru, pedagog může začít zpívat, použít triangu, bubínek apod., může požádat dítě, aby toto učinilo za něj.

Tělovýchovná chvilka

může se jednat o různé pohybové hry, pohybové činnosti, jejichž cílem je psychické uvolnění dítěte, psychická relaxace.

Čas na svačinku

děti jsou vedeny k zásadám hygieny, stolování, k etiketě stolování, k sebeobsluze a samostatnosti při jídle.

Didakticky zacílené činnosti

záměrné i spontánní učení ve skupinách a individuálně, námětové hry dle tematického zaměření, jazykové chvilky, smyslové hry, děti využívají centra aktivit, pobyt venku.

Hodnotící kruh

po ukončení činností se děti opět sejdou v kruhu, kde mohou zhodnotit, jak se jim pracovalo, v čem byly úspěšné, které činnosti je nejvíce zaujaly, co se naučily, s kým spolupracovaly apod.



Odchod dětí domů

3.6 Obsah záměru – tematický celek

Obsah záměru

- ↳ tvoří tematický celek, celistvý, smysluplný
- ↳ vychází z přirozených potřeb dítěte
- ↳ přání a zájmu dětí
- ↳ z pozorování
- ↳ ze zkušeností /odbornosti

Obsah bloku musí být pro dítě srozumitelný, užitečný a pro dítě prakticky využitelný. Měl by pomáhat dítěti chápat sebe sama, okolní svět a umět se v něm orientovat.

Pedagog má na mysli, že pracuje s dětmi ve věku 3 – 6 let, proto jsou témata upravena tak, aby

- ↳ odpovídala věku dětí
- ↳ odpovídala úrovni dětí, jejich rozvoji a sociálním zkušenostem.

Pedagog formuluje program do integrovaného bloku tak, aby zasahoval do všech vzdělávacích oblastí, jednotlivé oblasti mohou převažovat. Jeden blok plánujeme v délce dvou měsíců. Bloky mohou na sebe navazovat, prolínat se, prohlubovat, doplňovat.

Důraz klademe:

- ↳ některé prvky se v blocích opakují a připomínají se opět dítěti
- ↳ prvky rozšíříme a dítě pak může chápat prvek v jiných širších souvislostech a vnímat věci z různých pohledů.

Příklady za praxe:

Ukázka z části tematického okruhu

- | | |
|------|---|
| 1.9. | Ranní kruh: Téma: Prázdniny skončily /co jsme dělali a kde jsme o prázdninách byli/
Didakticky zacílené činnosti: Dítě namaluje obrázek /co se mi o prázdninách nejvíce líbilo/, hry dle výběru dětí
Pobyt venku: hry s míčem |
| 2.9. | Ranní kruh: Téma: Můj kamarád /kdo je můj kamarád, hra „Pějme píseň dokola“, opakování písniček, básniček
Didakticky zacílené činnosti: Hra na seznámení /Čí co je, kreslíme kamaráda – vodové, temperové barvy/, poskládej obrázek, hra „Člověče nezlob se“
Pobyt venku: hra na honěnou |
| 3.9. | Ranní kruh: Téma: Můj kamarád může být i zvířátko /jaké zvířátko máme doma, kde bydlí.../. Pohádka o ošklivém káčátku, rozbor
Didakticky zacílené činnosti: Dramatizace pohádky, hra- vyčarovat zvířátko /psychomotorické hry/ zvířátko, které mám rád a je můj kamarád /dívej se, tvoř a povídej/
Tělovýchovná chvilka: Zajíček ve své jamce |



Vzájemné soužití o.p.s., Tým Hnízdo – Čiriklano Kher



ŘÍJEN 2014 ----

Maminkovský a dětský klub vzdělávací program

Datum 1.10.2014 RK- opakování písní , básní, říkanky, počasí, příroda v létě, zvířátka
D. st. ranní hygiena
D.ml. Výchovný vzdělávací cíl dne
R. 1.opakování číselné řady , tvary , barvy - PL
2Vv Pě – vybarvování draků PL
3 sportovní hry

Dnes děti hráli hry ve cvičení po švedské lavičce -lezení po rukou , přes ruku, po čtyřech, celým tělem , přeskakovali atd..Potom ve výtvarné výchově děti na PL vybarvovali draka. Nakonec hráli zábavné hry venku v dětském koutě.

Datum 2.10.2014 RK- počasí aktuální , příroda na podzim opakování básní a
D. st. říkanek, rozhovor o pozimních a zimních sportech
D. ml.
R. Výchovný vzdělávací cíl dne
1.Opakování režim dne – hygiena denní a večerní
2.M- opakování tvary , počítání
3 četba pohádky dle výběrů dětí

Děti dnes v matematice opakování tvarů a počítání a pojmenování číslic. Potom opakovali režim ranní a večerní hygieny dne podle obrázků-vlastními slovy. Nakonec jsme četli pohádku dle vlastní výběrů dětí – o Smolíčkovi

Datum 3.10.2014 RK-podzim , práce na zahradě v sadu , poznávání květin, počasí ,
D. st. hra na zvířátka, hygiena zubů
D.ml.
R.

Výchovný vzdělávací cíl dne
1PL-podzimníček - vybarvování
2.Procvičování motoriky – jemné a hrubé
2.Vv, Pě -překládání a skládání

Děti dnes pracovali s pracovními listy na kterých vybarvovali obrázek podzimníčka . Ve Vv a Pě děti pracovali s s letáky kde se učili překládat a skládat a udělali vějíř .Nakonec procvičovali jemnou motoriku pomocí prsty a hrubou motoriku skákali panáka.

Datum 6.10.2014 RK- počasí, roční doba –podzim procvičování výslovnosti
D.st. Opakování písní a básní

R. Výchovný vzdělávací cíl dne
1Zvířátka – domácí , v přírodě , v zoo
2Nacvik básní – Mámo, mámo...
3.Čteme pohádku

Dnes se děti opakovali písně, básně, říkanky. Učili se novou básni Draků. Opakovali zvířátka žijící ve volné přírodě , na zahradě a žijící v zoo. .Nakonec četli jsme pohádku O červené řepě.

Jednotlivé ukázky, výtažky z tematických celků

1. Ranní kruh: Téma: změny počasí /sluníčko málo hřeje/, báseň Sluníčko
Didakticky zacílené činnosti: Tvorba sluníček z papíru a špejlí, složení rozstříhaného obrázku /mraku a sluníčka/.
Pobyt venku - pozorování počasí.
2. Ranní kruh: Téma: správná životospráva, říkanka Hruška. Z časopisů vybíráme jídla a rozdělujeme na zdravé a nezdravé, housenka z brambor, hra: Na slavnostním obědě
Pobyt venku – vycházka do okolí sběr listů
3. Ranní kruh – Téma: Poznáváme své tělo/pojmenování části těla – ukázka na panence/, opakování říkanek
Didakticky zacílené činnosti: skládání rozstříhaných postav, kresba postav
Tělovýchovná chvilka: skoky, hody
4. Ranní kruh: Téma: Oblečení podle ročního období
Didakticky zacílené činnosti: Přiřazujeme správné oblečení k ročním obdobím – popletený brouček, vybarvujeme a dokresluje oděvy, hra pexeso
Hry dle výběru dětí
5. Ranní kruh: Téma poznávání barev /rozdíl – světlý – tmavý, teplý - studený/
Didakticky zacílené činnosti: Malování roztopenými voskovkami, kolik je v místnosti barev
Pobyt venku: sledování barev v přírodě
6. Ranní kruh: Téma: Babiččina zahrádka /ovoce a zelenina na zahrádce/, píseň – „Měla babka čtyři jabka“
Didakticky zacílené činnosti: Mačkání kuliček z papíru, děvčata vytvoří 4 jablíčka na jabloň a chlapci 2 jablíčka, děti vybarví obrázky, které mají tvar kruhu
Tělovýchovná chvilka: cviky v kruhu

V rámci didakticky zacílených činností dětem předkládáme různé úkoly:

1. Děti mají k dispozici obrázky s balonky, v baloncích jsou znázorněny číslice, v jednom balonku je znázorněno např. 3 + 2, ve druhém 3 + 3. Na konci stránky mají děti znázorněny výsledky číslicemi 5 a 6. Každá číslice je vybarvena jinou barvou. Dítě v balonku sečte číslice a pak balonek vybarví tou stejnou barvou, jakou je znázorněn výsledek.
2. Děti dostanou před sebe obrázek např. se dvěma postavičkami a na obrázku hledají rozdíly.
3. Děti mají k dispozici obrázek. Na něm je vyjádřena zima, ale i věc, která k zimě nepatří /např. dítě, jak se koupe v letním koupališti. Dítě vyškrtne, co k zimě nepatří a vybarví celý obrázek.
4. Dítě má před sebou obrázek se stromy v různé velikosti a v přeházeném pořadí. Dítě má vybarvit nejmenší a největší strom.
5. Dítě má obrázek se šípy. Šípy, které letí nahoru, vybarví červeně, šípy, které letí dolů, vybarví modře. Doleva - zeleně, doprava- žlutě



6. Počítání s opičkou:

Cíl: procvičit matematické schopnosti

Zapamatování číselné řady od 1 – 8

Potřebujeme pracovní list /na listě je znázorněna opička, jejíž tělo a oblečení je rozděleno a vyznačeno tečkami. Každá část je vyznačena tečkami od jedné tečky až po 8 teček. Např. Jedna tečka – zelená barva, Dvě tečky červená...8 teček – hnědá barva. Dítě bude opičku vybarvovat. Místa, která jsou označena jednou tečkou, vybarví zeleně apod..

Úkol: prohlédněte si s dítětem obrázek.

Popovídejte si s dítětem, co na obrázku vidí.

Podle pokynů vybarvěte obrázek.



7. POHÁDKA: HRNEČKU, VAŘ

CÍL:

- Rozvoj sluchového vnímání
- Rozvoj schopnosti porozumět textu
- Rozvoj komunikačních schopností
- Morální rozvoj

TEXT:

Byla jednou jedna matka a měla jednu dceru. Bydlely ve staré chaloupce. Jednou v létě se dcera rozhodla, že půjde do lesa na jahody a uvaří pak kaši. Vzala si hrnek a kus černého chleba. Nasbírala jahody, posadila se u studánky, vytáhla chléb a začala jíst. Tu se objevila nějaká babička, v ruce držela hrneček a prosila: „Nedala bys mi kousek chleba?“ „Třeba celý,“ řeklo děvče. A dalo babičce celý krajíček chleba. „Děkuji ti, a když jsi dala ty mně, musím i já tobě něco dát“. Dám ti svůj hrneček. Když ho doma postavíš na stůl a řekneš „HRNEČKU, VAŘ“ navaří ti tolik kaše, kolik budeš chtít. Až budeš mít kaše dost, jen řekni „HRNEČKU, DOST.“

Dcerka přišla, vyprávěla matce, co se jí v lese přihodilo, postavila hrneček na stůl a řekla: „HRNEČKU, VAŘ!“ V hrnečku se hned začala vařit kaše, bylo jí pořád víc a víc a za chvíli byl hrneček plný. „HRNEČKU, DOST,“ řekla dcera a hrneček přestal. Kaše byla sladká jako perník, a když se obě najedly, šla dcera do města na trh, prodat pár vajec.

Matka se doma nemohla už dcery dočkat a dostala zase chuť na tu dobrou kaši z hrnečku. Postavila ho na stůl a řekla „HRNEČKU, VAŘ!“ Kaše se v hrnečku začala hned vařit, matka se ani neotočila a hrneček byl plný. Musím si zajít pro miskou a lžíci do komory. Když se ale vrátila, zůstala leknutím jako omráčená: kaše se valila z hrnečku na stůl, ze stolu na lavici a z lavice na zem. Matka se tak lekla, že zapomněla, co musí říct, aby hrneček přestal vařit. Přikryla hrneček miskou, že kaši zastaví, ale kaše se hnula dolů jako povodeň. V chaloupce jí bylo už tolik, že matka musela utéct na půdu. Zatím ale bylo kaše víc a víc, valila ze dveří i z okna až na silnici, a kdo ví, jak by to bylo bývalo dopadlo, kdyby se právě v tu chvíli dcera nevrátila a nekřikla: „HRNEČKU, DOST!“ Hrneček vařit přestal, ale před chalupou byl už takový kopec kaše, že sedláci nemohli projet a museli se kaší na druhou stranu prokousat.

OTÁZKY K TEXTU:

- Co sbírala v lese dcera, v lese?
- Koho v lese potkala?
- Co dostala darem od babičky?
- Jak zněl pokyn, aby hrneček začal vařit kaši?
- Jak zněl pokyn, aby hrneček přestal vařit kaši?
- Jak to dopadlo, když se matka rozhodla, připravit si kaši sama?

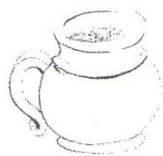
ÚKOLY K TEXTU

- Povídejte si s dítětem o tom, jak se vaří opravdová kaše. (domácí, ne pohádková)
- Dítě se pokusí nakreslit domeček s kaší, která se valí z oken a ze dveří.
- Zkuste společně s dítětem převyprávět pohádku pomocí obrázku nastříhaných z nápovědníku.

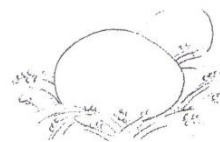
NÁPOVĚDNÍČEK



CHALUPA



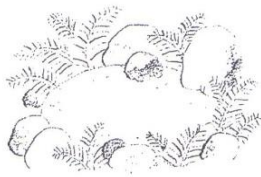
HRNEČEK



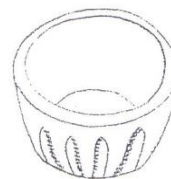
VEJCE



LES



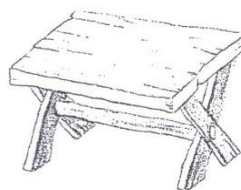
STUDÁNKA



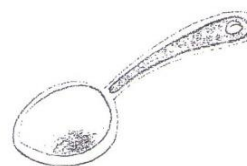
MISKA



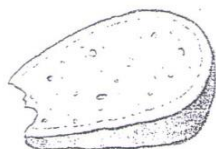
JAHODY



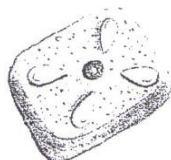
STŮL



LŽÍCE



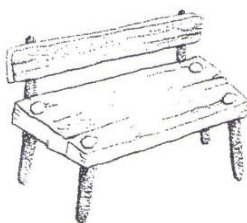
CHLĚB



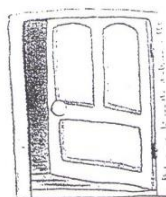
PERNÍK



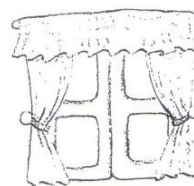
KAŠE



LAVICE



DVEŘE

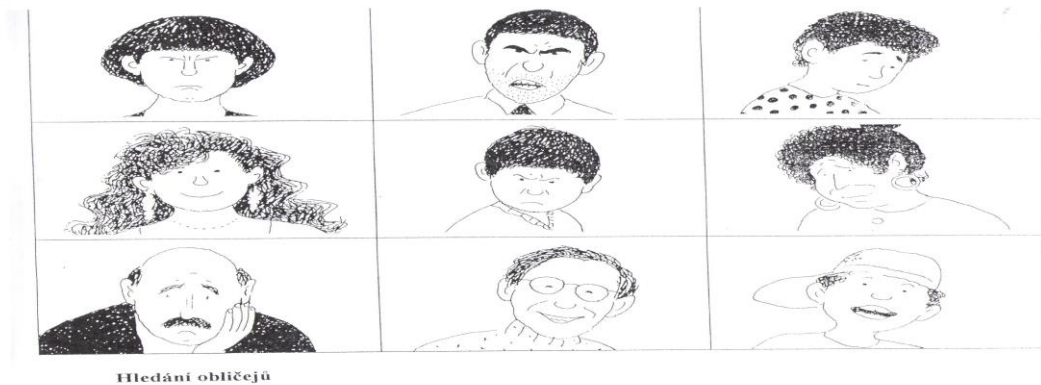


OKNO

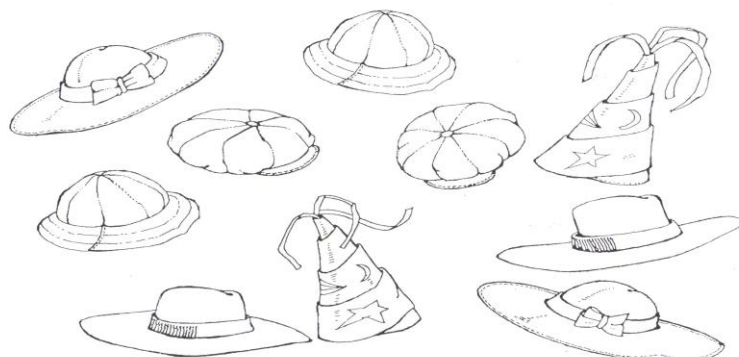
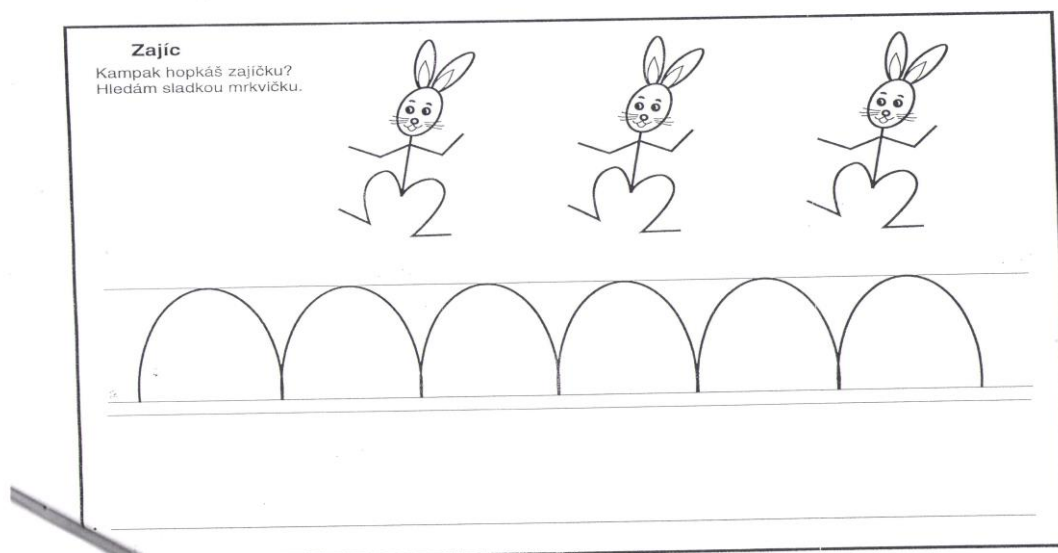


Další příklady

8.



9.



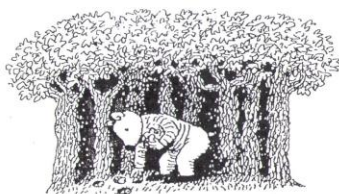
Které klobouky jsou stejné?

10.



11.

První den v týdnu je pondělí
Hnědý medvěd se myje celý nadšený.



V úterý hledá jídlo v lese,
Žaludy, kaštiny a chutný mech si domů nese.

Ve středu s tetou obědvá,
Rád si s ní bábovku ke kávičce dá.



Zahrádka je na řadě ve čtvrtek,
To pleje a ryje svůj záhonek.



V pátek chytá rybičku,
Už ji chyt na udičku.

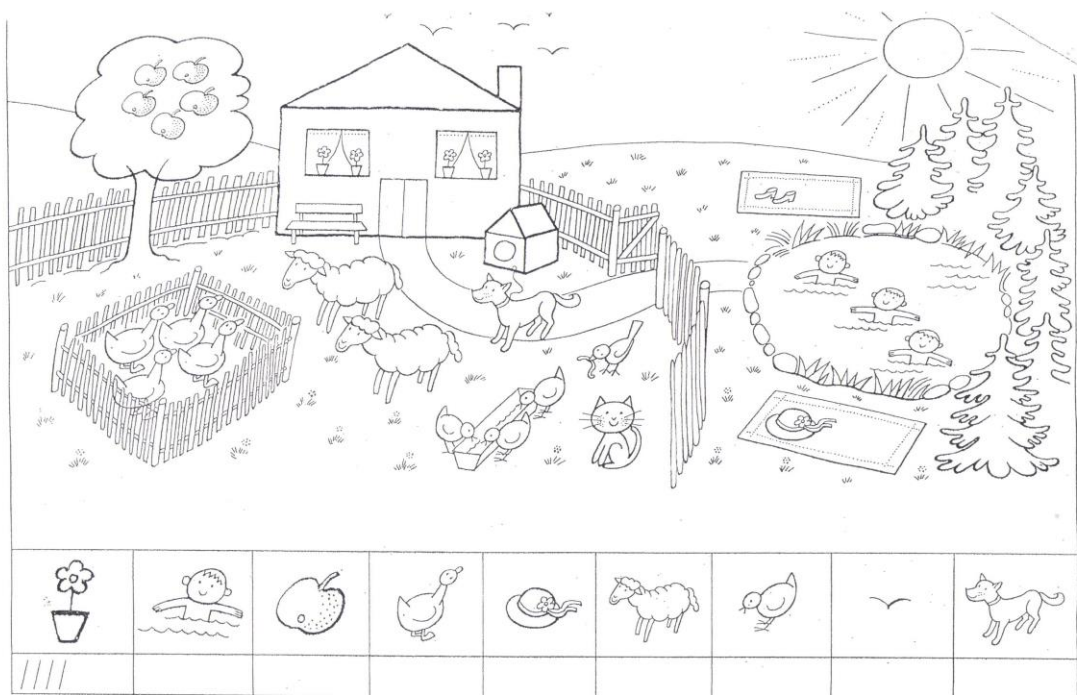


Na čtení novin je sobota,
Aby věděl, co dělají ostatní zvířata.



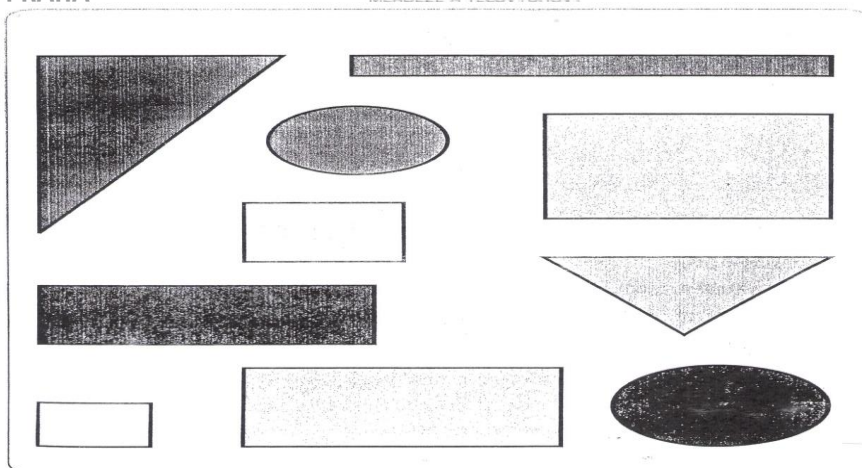
V neděli hezky lenoší
A přeje si, ať ho nikdo neruší.

Dny v týdnu



Na vesnici

12.



13.

3.7 Ranní příchody

Dětem a rodičům dělají pravidelné ranní příchody v daný čas mnohdy potíže. Největší problémy s pravidelnou docházkou a včasnými příchody dětí mají rodiče, kteří ještě nejsou motivováni ke spolupráci a "školičku" nepovažují pro ně za důležitou. Bývají to také rodiče, kteří do "školičky" vypravují dvě až tři děti a mají doma ještě batole.

Pokud se do lokality nastěhuje nová rodina, není ojedinělé, že rodiče posílají do školičky děti samotné, někdy nevhodně oblečené či neupravené.

Důležité stanovené pravidla:

- ↳ povolit rodičům a dětem příchod v určitém rozmezí cca půl hodiny. Mezi 8 hodinou a půl devátou.

Zpočátku má v této činnosti nezastupitelnou roli pomocný romský asistent.

Pokud dítě přichází do školičky samo bez rodičů, zajde za nimi a vysvětluje jim důležitost, proč mají dítě přivést /učí se tak nejen povinností/, hlavní motivace je ranní úkol. Dítě je smutné, protože nemusí chápat, jaký úkol je na nástěnce, který bude na programu dne.

- ↳ Motivovat rodiče přes děti.

Pokud dítě přijde do "školičky" samo a je neupravené, a situace se opakuje, není to ojedinělé, asistent jde i s dítětem za rodičem a požádá jej, aby dítě upravilo a přivedlo zpět do "školičky". Z naší praxe se ukázalo, že děti "školičku" navštěvují rády, proto i rodiče dříve nebo později děti do "školičky" přivedou.

3.8 Přechody mezi činnostmi

"Násilné" okamžité ukončení činnosti, může pro děti působit

- ↳ jako rušivý element a mít tak vliv na další vývoj dne
- ↳ negativně působí na děti, děti mají odmítavý postoj, nechtějí přecházet na jiné činnosti, tato hra je právě baví a dítě ji nemůže dohrát či dokončit.

Pedagog si musí umět rozvrhnout aktivitu tak, aby i to "nejpomalejší" dítě mělo dostatek prostoru a času aktivitu dokončit. Pedagog děti předem informuje – př. "...až dohraje píseň, budeme končit..." děti neznají hodiny, pedagog může ukázat na hodinách "...až ručička bude zde, tak práci ukončíme...." , "... pomůžeme si společně uklidit hračky, já uklidím papíry, ty barvičky, ty štětce..." apod.

Pokud je dítě velmi zabráno do své aktivity a nemá ji dokončenou, pedagog mu může také navrhnout, že např. po svačince si ji může dodělat, půjčí mu barvičky domů, může si aktivitu dodělat doma apod.

3.9 Tematické plánování

RVP PV 10 Zásady pro zpracování

Témata představují ucelenou uspořádanou, logicky navazující řadu tematických bloků pro určitý časový úsek. Témata a tematické bloky je třeba volit tak, aby reflektovaly přirozený vývoj a život dítěte a aby umožňovaly postupné naplňování dílčích cílů stanovených v pěti oblastech

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět



Plánování je vědomé určování budoucích činností v určeném čase. Je to myšlenkový proces, jehož výsledkem je **plán**.

Plán je stanovený rozvrh činností, úkolů, kroků, kterými chceme dosáhnout určitého, předem stanoveného cíle. Je to určitý návrh, který pomáhá překonat rozdíl mezi tím co je, a tím, čeho chceme svojí činností dosáhnout.

Důraz klademe:

- ↳ náš plán by měl být celistvý a smysluplný.
- ↳ činnosti a hry spolu souvisí.

Ne vždy se nám daří, aby činnosti a hry na sebe navazovaly. Pokud vycházíme z přání dětí, stává se, že děti během dopoledne změní téma dne.

Jak se plán daří plnit, závisí na:

- ↳ přípravě pedagoga a asistenta
- ↳ pravidelné účasti dětí
- ↳ pravidelné účasti rodičů
- ↳ aktuální situaci
- ↳ náladě dítěte, jeho aktuálním stavu, rozpoložení
- ↳ celkovém klimatu
- ↳ okolnostech

Plánování připravujeme na základě:

- ↳ aktivního zájmu a přání samotného dítěte /s aktivní účastí rodiče
- ↳ svých zkušeností
- ↳ odborných znalostí
- ↳ co zjistíme pozorováním
- ↳ z běžného pozorování dítěte během dne
- ↳ z monitorovacích listů
- ↳ se souhlasem rodiče od sociálních pracovníků
- ↳ z výsledků práce dítěte – každé dítě má svůj pracovní sešit, do kterého zakládá všechny své výtvary /pokud chce, může si je odnést i domů/
- ↳ souhlasu rodiče, psychologa /který byl přítomen/

Na tom, jak naplánujeme a připravíme činnosti a hry pro děti, závisí do jisté míry úspěšnost jejich dalšího vývoje a úspěšnost pedagogické práce.

Důraz klademe na:

- ↳ **podnětné prostředí**
- ↳ **bezpečné prostředí**
- ↳ **dostatek času pro dokončení činnosti /plán může překročit i naplánovanou dobu – přesáhnout/**



Jak již bylo uvedeno, ne vždy postupujeme podle předem připraveného plánu. Někdy se stává, že dítě nemá „svůj den“ a pedagog s asistentem musí dopoledne přizpůsobit podle aktuální situace dětem. Pedagog, ač si naplánuje program dne, nikdy neví, jaký ten den vlastně bude. Pedagog, který není flexibilní, neumí reagovat na aktuální potřeby dětí a vyžaduje rigidní výuku, kterou si předem přichystal, je potom frustrovaný a na děti může být „nevrlý“. Atmosféra není uvolněná. Děti, které se do „školičky“ těšily, byly zataženy do nepříjemné atmosféry a dopolední program postrádá smysl.

- ↳ Pedagog musí umět pružně reagovat.
- ↳ Plán přizpůsobit aktuální potřebám dětí.
- ↳ Děti např. přerozdělit do skupinek.
- ↳ Motivovat děti, které se nechtějí účastnit „bojkotují dnešní den“.
- ↳ Motivovat děti hrami, které je baví, motivovat něčím novým, co by je zaujalo.
- ↳ Důležitou úlohu zde má asistent, děti na něj lépe reagují.

Dle našich zjištění se např. v Anglii využívá metoda, kterou bychom rádi také v budoucnu využívali a snažili se ji otestovat. Každé ráno, když dítě přijde do „školičky“, přiloží na svou značku či jméno takového smajlíka **„jak se právě dnes cítí“**.

Pedagog tak již ráno ví, že dnes např. většina dětí má špatnou náladu a podle toho, jak se děti cítí, pak může lépe přizpůsobit celý nebo alespoň část programu dne.

Veselý

spokojený

smutný

naštvaný/vzteklý



3.10 Evaluace - Hodnocení

RVP PV – 7 Pedagogická evaluace předškolního vzdělávání, str. 26

- ↳ *Individuální hodnocení má zvláštní význam i pro počátky sebehodnocení dítěte.*
- ↳ *Je prospěšné, aby pedagog vhodným způsobem hovořil s dítětem o pokrocích, kterých dosahuje.*
- ↳ *Dítě tak snadněji chápe, jak ho vidí dospělí a co se od něho očekává, může tak lépe poznat své možnosti a ovlivňovat své učení a vzdělávání.*

V naší „školičce“ dítě hodnotí pedagog spolu s asistenty, rodič se na hodnocení může podílet.

K hodnocení dítěte dochází:

- ↳ průběžně během měsíce /dojde-li u dítěte během měsíce k nějakým odchylkám, vstoupí-li nové dítě, pokud se dítě odstěhuje/
- ↳ pravidelně 1 x za tři měsíce
- ↳ při ukončení

Kdo hodnotí dítě:

- ↳ Pedagog spolu s asistentem /maminka z komunity/ hodnotí dítě z pohledu pedagoga – výchovná a pedagogická činnost
- ↳ Pomocný asistent /zkušená babička z komunity/ hodnotí dítě z pohledu sociálních dovedností
- ↳ Psycholog hodnotí dítě a rodinu z pohledu psychologa
- ↳ Pedagog spolu s asistenty zhodnotí také aktivitu rodičů.

Dítě hodnotíme:

Pozorování:

- ↳ plánované – pedagog si s asistentem ujasní, co a jakou metodu využijí při pozorování
- ↳ neplánované – podle situace

pedagog, asistent, popř. psycholog pozoruje dítě, jak se chová, sleduje jej při práci, hře, odpočinku, sleduje, jak se vyjadřuje, komunikuje s rodiči, všímá si verbální i neverbální komunikace /mimika, gesta, projev apod.../
Poznatzky zaznamenávají do záznamů. Používají prostý popis.

objektivním hodnocením:

- ↳ četnost návštěv dítěte na základě docházkové knihy
- ↳ monitorovací listy

Ukázka monitorovacích listů dětí

Příklad:

Při vstupu dětí do „školičky“. U většiny dětí jsme na monitorovacích listech zaznamenali, že jednotlivé oblasti zvládají jen částečně nebo vůbec /kognitivní, motorické, sociální/. „Školička“ má na děti velmi pozitivní vliv. Dítě, které do „školičky“ nastoupilo, nemělo upevněné základy, bylo hlučné, neudrželo pozornost, nezvládalo samostatně přidělené úkoly, nedokázalo se samo obléci, umýt, zajít na toaletu. Děti při jídle běhaly s jídlem po místnosti. Postupem času, u každého jednotlivého dítěte, došlo k posunu v oblasti kognitivní, motorické i sociální. U dětí jsme mohli zaznamenat jejich postupné uvolňování ve vázanosti na rodinu, děti postupně přijímají svou sociální roli v kolektivu. Osvojily si určité normy chování, jsou pro ně důležití vrstevníci a kamarádi, respektují nebo se učí respektovat přítomné dospělé osoby. Děti jsou hravé, přítulné, spontánní, bezprostřední, mnohdy však stále hlučné, většina z nich má nadání pro tanec.

Monitorovací list pro dítě ve věku 3 - 4 let

Jméno dítěte.....věk.....

Měsíc	Umí	Částečně	Neumí	Měsíc	Umí	Částečně	Neumí

1. Dítě zná základní barvy /červená, žlutá, zelená, modrá/
2. Dítě umí vložit geometrické tvary /kruh, čtverec, trojúhelník do matrice/
3. Dítě složí jednoduché půlené obrázky
4. Dítě chápe pojmy větší-menší, lehčí-těžší
5. Dítě umí zopakovat řadu slov, čísel
6. Dítě umí jednoduché říkanky, písničky
7. Dítě umí držet tužku, pokouší se stříhat nůžkami

8. Dítě rozumí otázkám typu kdo, co, kde
9. Dítě zvládá sebeobsluhu /tkaniček, knoflík, zip../ obleče se pod dohledem
10. Dítě zvládá hygienu, samo se umyje
11. Dítě umí věž, most z kostek
12. Dítě umí namalovat podle předlohy kruh, obkresluje tvary, omalovává
13. Dítě umí své jméno, rozezná své pohlaví
14. Dítě se zapojuje do her, hraje si s vrstevníky
15. Dítě jde po schodech, běhá, skáče do dálky
16. Dítě dokáže být na půl dne bez rodičů

Monitorovací list pro dítě ve věku 4-5 let

1. Dítě zná základní barvy (červená, černá, žlutá, bílá, zelená, modrá)
2. Dítě umí navlékat korálky, střídá tvary
3. Dítě zná své údaje /jméno, adresa, rok narození/
4. Dítě zná pojmy méně – více, stejně
5. Dítě opakuje řadu slov a čísel
6. Dítě dokáže vyslovovat š,č,ř,s..
7. Dítě dokáže držet tužku, pokouší se stříhat nůžkami
8. Dítě se orientuje v prostoru (pozná levou a pravou stranu)
9. Dítě zvládá sebeobsluhu /tkaniček, knoflík, zip../
10. Dítě zvládá hygienu
11. Dítě zná pohádky, pamatuje si hrdiny z pohádek
12. Dítě umí doplňovat slova podle analogií - slon je...myš je...
13. Dítě umí vyřadit předmět, který do kategorie nepatří /myš,jablko/
14. Dítě umí namalovat postavičku s ohledem na svůj věk – hlavonožec, kreslí dům, kytičku, sluníčko
15. Dítě umí na tříkolce, běhá, skáče, dokáže stát na jedné noze po dobu cca 10 s.
16. Dítě chvíli udrží pozornost

Monitorovací list pro dítě ve věku 5 – 6 let

1. Dítě zná základní barvy /červená, černá, žlutá, bílá, zelená, modrá/
2. Dítě rozpozná základní geometrické tvary /kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník/
3. Dítě zná své údaje /jméno, adresa, rok narození, povoláním rodičů/
4. Dítě chápe pojmy, odlišnosti /větší-menší; dlouhý-široký; lehčí-těžší; více-méně; tma-světlo/
5. Dítě umí spočítat pastelky např. do 6
6. Dítě dokáže vyslovovat š,č,ř,s.., vyjadřuje se ve větách
7. Dítě dokáže držet tužku, stříhá nůžkami
8. Dítě se orientuje v prostoru /pozná levou a pravou stranu, popisuje nahoře, dole/
9. Dítě zvládá sebeobsluhu /tkaniček, knoflík, zip../, hygienu
10. Dítě dodržuje pravidla chování, podřídí se, hraje si ve skupině, řídí se pokyny pedagoga
11. Dítě chápe význam konkrétních slov v pohádce
12. Dítě umí namalovat postavičku s ohledem na svůj věk
13. Dítě umí rozlišit rozdíly v čem jsou jiné, kytička, strom, dokáže popsat,co nakreslilo
14. Dítě rozumí mluvené řeči, pokynům a sdělením
15. Dítě je tělesně obratné, umí skákat, běhat, stát na jedné noze, jezdí na tříkolce, na kole s kolečky
16. Dítě se dokáže soustředit na práci dostatečně dlouho

V běžných mateřských školách používají k hodnocení předškolních dětí běžně Oregonskou metodu hodnocení předškolních dětí.

My jsme si vytvořili vlastní metodu tzv. monitorovací listy.

Při vstupu dítěte

- ↳ zjišťujeme vývojovou úroveň dítěte
- ↳ zjišťujeme individuální zvláštnosti a potřeby dítěte
- ↳ stanovujeme si první cíle pro dítě

1 x za tři měsíce

- ↳ zjišťujeme pokroky dítěte
- ↳ zjišťujeme účinnost plánů
- případně plán přehodnocujeme, korigujeme

Na konci

- ↳ zjišťujeme pokroky dítěte

Tímto získáme nejen objektivní informace o dítěti, ale také zpětnou vazbu pro nás.

Můžeme si odpovědět na otázky:

- ↳ **Přinesla naše práce dětem, to co jsme chtěli?**
- ↳ **Používali jsme správné postupy,?**
- ↳ **jaká je naše kvalita práce?**
- ↳ **Umíme to, nemáme něco změnit?**
- ↳ **Je naše práce efektivní?**
- ↳ **Splnili jsme očekávání a přání dítěte?**

Pracovníci zároveň hodnotí i rodiče /viz kapitola: Spolupráce s rodiči/

Pedagog s asistentem by měli vědět, že dítě může být ve špatném rozpoložení. Je třeba zjistit příčinu, jedině tak předejdeme u dítěte negativnímu hodnocení!!! Než pedagog a asistent dítě hodnotí, měl by využít nejdříve všechny možnosti.



Nehodnotit dítě, když nemá „svůj den“.

3.11 Úloha pedagoga a asistentů z komunity

Romský asistent x pedagog

- ↳ **vzájemné poznávání dvou kultur, tradic, odlišností**
- ↳ **vzájemné porozumění a pochopení odlišností**

- ↳ **vzájemná tolerance**
- ↳ **snazší přijímání autority, přijímání pravidel**
- ↳ **vzájemná podpora /př. romský asistent snáze získá důvěru u rodičů a dětí, pokud rodič a dítě vidí, jak spolu pedagog s asistentem vychází – pedagog tak přes asistenta získá snadněji důvěru u rodičů a dětí/**
- ↳ **vzájemná rada /např. pedagog může poradit ve věcech pedagogiky, asistent např. jak má pedagog komunikovat s rodiči apod./**



Pedagog

- ↳ **předává své vědomosti, zkušenosti**
- ↳ **metodicky vede asistenty**
- ↳ **vzdělává asistenty**
- ↳ **děti připravuje pro vstup do základního vzdělávacího proudu**
- ↳ **přispívá k integraci**

Romský asistent

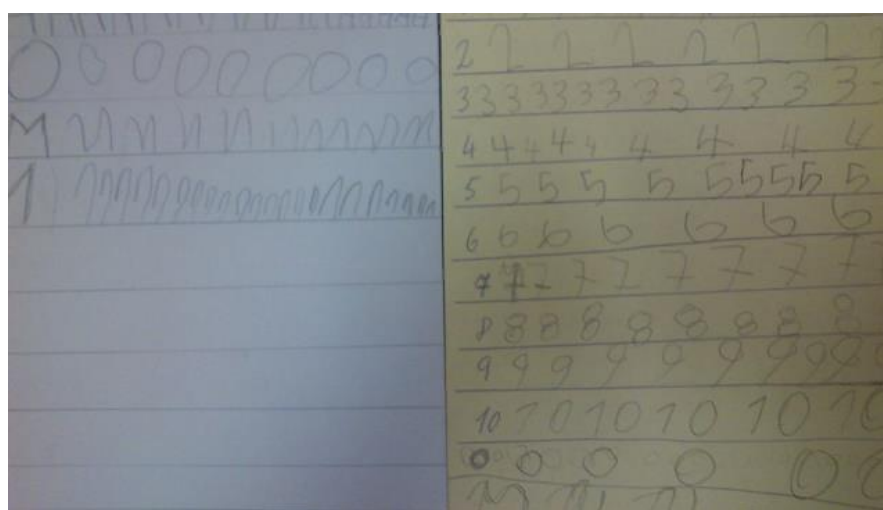
- ↳ **lépe komunikuje s rodiči, přes rodiče dokáže sdělit informace pedagogovi**
- ↳ **přes pedagoga sděluje informace rodičům**
- ↳ **bližší vztah k dětem, rodičům**
- ↳ **lépe dokáže uklidnit děti**
- ↳ **pokud děti nekomunikují dobře česky, hovoří romsky, lépe se s dětmi domluví**
- ↳ **řeší případné konflikty rodič - dítě – pedagog**
- ↳ **připravuje „ půdu pro pedagoga“, aby rodina nebrala pedagoga jako „nepřítele“**
- ↳ **působí jako uklidňující element - vztah pedagog - vztah dítě**
- ↳ **důležitý mezistupeň přijetí autority z hlediska dalšího vzdělávání**
- ↳ **díky asistentovi pedagog není dětmi ani rodiči vnímán pouze jak učitel, ale berou ho jako „tetu“**
- ↳ **objasňuje rodičům úlohu pedagoga /rodiče mají nízké povědomí o úloze pedagoga anebo mají negativní zkušenost/**

Nezastupitelná role romského asistenta ve spolupráci s pedagogem

Pomocný asistent ve „školičce“ má svou nezastupitelnou roli. Nesmíme zapomínat na to, že většina dětí, které do „školičky“ nastoupily pocházely z rodiny, kde dítě vyrůstá ve

velmi málo podnětném prostředí pro jeho vývoj. Rodiče s dětmi bydleli na různých místech bez stabilního zázemí. Proto většina dětí neměla upevněné základy, děti byly hlučné, nedokázaly se samy obléci, umýt, zajít na toaletu. Při svačince běhaly s jídlem po místnosti. Nedokázaly přijímat autoritu. Nebylo výjimkou, že neznaly hračky, nevěděly jak si hrát. Při výuce neudržely pozornost, nezvládaly samostatně přidělené úkoly.

Tím, že v roli asistentů působili romští kolegové, s dětmi a samotnými rodiči daleko jednodušeji navázali vztah. Děti i rodiče je snadněji přijímali a vnímali jako autoritu. Přes asistenty si postupem času získal autoritu i pedagog.



Kapitola čtvrtá: „Školička“ jako nástroj podnětného prostředí

„Celé to naše vychovávání obvykle spočívá v tom, že děti káráme pro přestupky malé a že je trápíme pro činy lhostejné, nemající ani významu, ani následků.“
Michel Eyquem de Montaigne

4.1 „Školička“ jako bezpečné, důvěrné, pro děti a rodiče podnětné prostředí

RVP PV – 5.1 Věcné podmínky, str. 19

- ↳ *Mateřská škola má dostatečně velké prostory a takové prostorové uspořádání, které vyhovuje nejrůznějšímu skupinovému a individuálnímu činnosti dětí.*
- ↳ *Vybavení hračkami, pomůckami, materiály a doplňky odpovídá počtu dětí a jejich věku, je průběžně doplňováno a obnovováno.*
- ↳ *Hračky a doplňky nebo aspoň jejich podstatná část, jsou umístěny tak, aby je děti dobře viděly, mohly si je samostatně brát a zároveň se vyznaly v jejich uložení.*
- ↳ *Děti se samy svými výtvary podílejí na úpravě a výzdobě prostředí.*
- ↳ *Prostředí je upraveno tak, aby dětské práce byly dětem přístupné a mohli je zhlédnout jejich rodiče.*

Přestože naše „školička“ nemá tak velké prostory jako klasická mateřská škola, dokázali jsme dětem vytvořit pro ně podnětné prostředí. Prostředí, kam děti dochází rády. Dokonce děti, které již navštěvují první stupeň základní školy, se sem velmi rády vrací. Po skončení dopoledního programu, kdy děti jdou domů na oběd, se chtějí hned po obědě vracet zpátky. Dopoledne se dětem věnuje asistent a rodiče dětí.

Př. Z praxe: Na počátku realizace projektu jsme měli k dispozici jednu bytovou jednotku, která se skládala z místnosti pro děti, kuchyňky a sociálního zařízení. Tyto prostory jsme vnímali jako malé a nevyhovující pro aktivity a především pro centra, která jsme chtěli vybudovat.

Dnes se „školička“ skládá

ze dvou místností a přilehlých prostorů

- ↳ místnost pro děti /ranní kruh, hodnotící kruh, aktivity při četbě, malování, počítání apod./
- ↳ místnost pro dívčí a chlapeckou dílnu, pro sportovní vyžití, ale také pro maminky s dětmi
- ↳ kuchyňka pro chystání stravy
- ↳ malá místnost pro zázemí pracovníků /kancelář/
- ↳ 2 sociální zařízení, 1 sprcha

Do první místnosti jsme zakoupili skříňky ve tvaru boxů, které jsme rozmístili po jedné straně místnosti tak, aby děti do boxů dosáhly. V každém boxu jsou pro děti uloženy pomůcky /barvičky, papíry, kostky, bavlnky,,,,,/. Každý box je označen nálepkou tak, aby děti věděly, kde se pomůcky nachází a mohly si je samy chystat a uklízet. /Dnes již děti označené nálepky nepoužívají, vědí, kde které pomůcky jsou./ V rohu je umístěna knihovnička s knížkami.



Na jedné polovině místnosti jsou stolky se židličkami pro děti, na druhé straně pod okny jsou rozmístěny hračky. Část místnosti je volná pro ranní a hodnotící kruh.

Druhá místnost slouží ke sportovním hrám a k práci. V rozích místnosti jsou pracovní koutky /kuchyňka s nádobíčkem pro děvčata a pracovní koutek pro chlapce vybavený dětským ponkem a nářadím. Na jedné stěně jsou ribstole, po stranách je švédská bedna, trampolína, skluzavka.

Protože naši „školičku“ mohou navštěvovat i maminky s malými dětmi, v místnosti je k dispozici také přebalovací pult, dvě křesílka a stolek.

Obě místnosti jsou funkčně a esteticky vybaveny. Na stěnách visí nástěnky s dětskými výtvy. Pracovníci sami pomalovali stěny s obrázky na motivy pohádek. Na prostorovém vybavení se podílejí jak pracovníci, tak maminky s dětmi. Za okny máme truhlíky s muškáty. Děti se učí zalévat květiny, sázet semínka apod.

Prostory jsou přizpůsobeny jak dětem, tak rodičům a jsou využívány

- ↳ v dopoledních hodinách, kde probíhá předškolní neformální vzdělávání
- ↳ v odpoledních hodinách se zde děti schází i se svými staršími sourozenci, kteří se v prostorách za přítomnosti asistenta doučují, menší děti si hrají. Odpoledne jsou také vyhrazena pro setkávání rodičů, probíhají zde besedy, maminky a tatínkové se zde učí vařit především zdravou stravu, pro děti a rodiče zde pořádáme různé akce /maškarní, Mikuláše, Miss, soutěže apod..../

Dostatečné vybavení

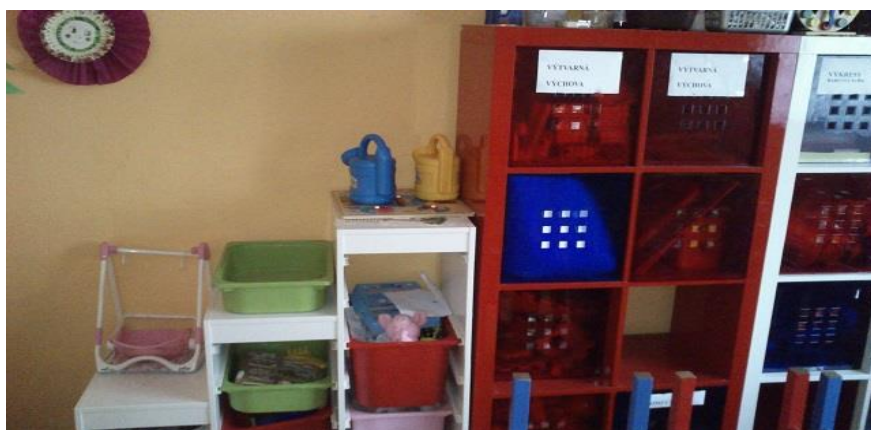
- ↳ Pomůcky vhodné pro hru a práci
- ↳ Pomůcky jsou dostupné – v otevřených či přístupných boxech a skříňkách
- ↳ Boxy a skříňky jsou označeny tak, aby děti věděly, co ve skříňkách je
- ↳ Pomůcky se doplňují, obměňují
- ↳ Vyvarováváme se políček na stěnách – chráníme bezpečí dětí.

Na chodbě před vstupem do školičky máme botník pro děti a rodiče, skříň, kde uschováváme materiál, pomůcky pro hrubou motoriku /tříkolky, kola, koloběžky../ na stěně visí nástěnka s programem dne a ranním úkolem.

4. 2 Centra aktivit

Podnětné prostředí tvoří také pracovní koutky, běžně nazývané Centra aktivit s ohledem na malé prostory i boxy slouží jako centra

Děti zde mají k dispozici materiály a pomůcky, které jsou umístěny tak, aby byly dětem dostupné a děti je mohly běžně používat.



Centra aktivit můžeme rozdělit na:

- ↳ Domácnost /kuchyňka pro děti, velká kuchyňka/
- ↳ Pracovní dílnu
- ↳ Pohybové hry
- ↳ Výuku
- ↳ Knihovnu
- ↳ Odpočinek
- ↳ Volnou zábavu
- ↳ Dětský plácek
- ↳ Pískoviště
- ↳ Rostlinnou školku

V centrech jsou provozovány tyto činnosti:

- ↳ Výtvarná činnost
- ↳ Předčítání
- ↳ Psaní
- ↳ Matematika
- ↳ Ruční práce
- ↳ Dramatika
- ↳ Pokusy a objevy
- ↳ Kostky, lega, puzzle
- ↳ Manipulační a stolní hry
- ↳ Hudba
- ↳ Tanec
- ↳ Pohybové hry
- ↳ Volná zábava



4.3 Využívané pomůcky

Děti mají k dispozici papíry, barvy, modelínu, pastelky, tužky, omalovánky, knihy /pohádky, pracovní listy např. Šimonovy listy, Co si tužky povídaly, Pracovní listy pro předškoláky a mnoho dalších....., různé materiály k ručním pracím /bavlnky, špejle, krepový papír, žehličku, korálky, knoflíky...../, didaktické pomůcky /kostky, písmena, číslice, počítadla, tabule, lega, puzzle, stavebnice, domina, pexesa.../, různé stolní hry /Člověče nezlob se, Z kloboučku ven, Mikádo, Černý Petr...../, pomůcky k hrubé motorice /tříkolky, kola, koloběžky.../, k pohybovým hrám /lavičky, švédskou bednu, trampolinu, ribstole, žíněnku.../, k hudbě a tanci /bubínek, triangel, CD přehrávač,.../, na pískovišti mají kyblíčky, lopatičky, kolečka, formičky..., v dílně chlapci používají nářadí, děvčata v kuchyňce nádobíčko. K pokusům mají děti k dispozici dětskou laboratoř, k rostlinné školce využívají truhlíky, semínka, květináče, vatu...../, ke hraní využívají panenky, kočárky, auta, různé hry...../ a další pomůcky a materiály nutné k výuce a hraní.

Příklad knih a materiálů, které využíváme v praxi /neuvádíme všechny zdroje/

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006, 80 s. ISBN 978-802-5109-779.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-802-5125-694.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Jak se pastelky učily kreslit: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 2,5 do 4 let*. 1. vyd. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Edika, 2012, 64 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-266-0082-4.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Jak se pastelky učily kreslit: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 2,5 do 4 let*. 1. vyd. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Edika, 2012, 64 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-266-0082-4.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Mezi námi pastelkami: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 3 do 5 let - 1. díl*. Vyd. 1. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Computer Press, 2005, 64 s. Dětská naučná edice. ISBN 80-251-0809-0.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Mezi námi předškoláky: všestranná příprava dítěte do školy pro děti od 3 do 5 let*. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Computer Press, 2011, 72 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-3490-0.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Mezi námi předškoláky: všestranná příprava dítěte do školy pro děti od 3 do 5 let*. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Computer Press, 2011, 72 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-3490-0.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Mezi námi předškoláky: všestranná příprava dítěte do školy pro děti od 5 do 7 let*. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Computer Press, 2011, 72 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-2924-1.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Orientace v prostoru a čase pro děti od 4 do 6 let: kdy to bylo, kde se stalo, medvídek se zatoulalo*. 1. vyd. Brno: Edika, 2012, 48 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-802-6600-220.
- *Hádanky pro předškoláky: rozvoj dítěte 4-5 let*. 1. české vyd. Praha: Svojtka, 2006, 127 s. Centrum dětského vzdělávání (Svojtka). ISBN 80-735-2334-5.
- HRUBÍN, František. *Říkejte si se mnou*. 1. vyd. Ilustrace Jiří Trnka. Praha: Studio trnka, 2010, 48 s. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87209-54-7.
- HURDOVÁ, Eva, Marie TETOUROVÁ a Pavel JURKOVIČ. *Hrajeme si ve školce*. Vyd. 1. Ilustrace Edita Plicková. Praha: Portál, 2013, 163 s. ISBN 978-80-262-0507-4.
- CHALOVÁ, Zdeňka a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Předškolák s problémovým chováním: projevy, prevence a možnosti ovlivnění*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 162 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-802-6201-823.
- ICHLEROVÁ, Ilona a Jana HAVLÍČKOVÁ. *Logopedické pohádky: příběhy k procvičování výslovnosti*. Vyd. 1. Ilustrace Michaela Bergmannová. Praha: Portál, 2012, 175 s. ISBN 978-802-6200-604.

- LYNCH, Charlotte a Julia KIDD. *Cvičení pro rozvoj řeči: prevence a náprava poruch komunikace u mladších dětí.* Vyd. 2. Překlad Silvie Struková. Praha: Portál, 2010, 133 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-7367-699-5.
- *Malujeme od tečky k tečce: zábavné kreslení.* Vyd. 1. Ostrava: Librex, 2012, 64 s. ISBN 978-80-7228-676-8.
- MLČOCHOVÁ, Markéta. *Šimonovy pracovní listy.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2011, 64 s. ISBN 978-80-262-0014-7.
- Nauč mě mluvit. Ilustrace Antonín Šplíchal. Praha: Axión, 2001, 71 s. ISBN 978-80-7292-241-3.
- NOVOTNÁ, Ivana. *Pracovní sešit předškoláka.* Vyd. 1. Ilustrace Miroslav Růžek. Brno: Computer Press, 2011, 48 s. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-2806-0.
- PORTMANN, Rosemarie. *Hry pro tvořivé myšlení.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 118 s. ISBN 80-717-8876-7.
- ŠPLÍCHAL, Antonín. *Velká kniha her a úkolů pro kluky a holky.* 1. vyd. Ilustrace Romana Šichová, Ivana Maráková. Praha: Fragment, 2011, 160 s. ISBN 978-80-253-1269-8.
- *Testy pro předškoláky a malé školáky: Cvičíme paměť.* 1. české vyd. Překlad Nina Kolářová. Praha: Svojtka, 2007, 78 s. ISBN 978-807-3524-388.
- *Testy pro předškoláky a malé školáky: Čtení.* 1. české vyd. Překlad Nina Kolářová. Praha: Svojtka, 2007, 78 s. ISBN 978-807-3526-122.
- *Testy pro předškoláky a malé školáky: Myšlení.* 1. české vyd. Překlad Nina Kolářová. Praha: Svojtka, 2007, 78 s. ISBN 978-807-3526-139.
- *Testy pro předškoláky a malé školáky: Rozvoj řeči.* 1. české vyd. Překlad Nina Kolářová. Praha: Svojtka, 2007, 79 s. ISBN 978-807-3526-146.

Mimo center chodíme s dětmi do volné přírody. Děti poznávají své okolí, sbírají listy, kaštiny, suší luční kvítí apod.

4.4 Příklady využití center

Domácnost:

Děti např. pomáhají chystat svačinku /pomazánky, mazání pečiva, omývání a příprava ovoce/, příprava stolování.

Asistent dohlíží na bezpečnost dětí /z dosahu dětí jsou ostré nože a ostré předměty/, dbá na hygienu.



Výtvarná činnost

je u dětí jednou z nejoblíbenějších činností. Poskytuje jim radost, uspokojení, prožitek. Rozvíjí city dětí, tvořivost, fantazii, odehrává se komunikace beze slov, učí dítě k soustředění apod.

Dítě předškolního věku maluje především na základě citových prožitků /obrázek může působit negativně/, dítěti se nechce malovat, udělá „čmáranici“, i dítě má právo na „špatný den“, být ve špatném rozpoložení.



Faktory, které ovlivňují vývoj a úroveň kresby:

- ↳ mentální vyspělost dítěte
- ↳ motorika
- ↳ lateralita /držení tužky v levé nebo pravé ruce/
- ↳ zrakové vnímání
- ↳ paměť
- ↳ schopnost představivosti a reprodukce
- ↳ pozornost

Pokud dítě maluje postavu, na postavě dítěte lze mnohé rozpoznat.



Pracovní dílna

dítě se učí používat nástroje, hračka je pro něj to, co má nějakou funkci, děti mají k dispozici pracovní ponk, kuchyňku s nádobím, různé materiály k tvorbě.

Důležitá je knihovna

u dětí slouží jednak k podchycení zájmu o literaturu, k soustředěnosti, k zapamatování, k nápodobě, k základům gramotnosti.



Tělocvična

slouží především k pohybu. Děti se učí běhat, skákat, podlézat, přelézat, lézt po žebřinách, skákat na trampolíně, skákat přes švédskou bednu, udržet rovnováhu, skákat po jedné noze, jezdit na tříkolce, některé dítě se učí již na kole...

Hudební výchova

Hudba je jedním z prostředků komunikace, slouží dětem jednak k odpočinku, zábavě, uklidnění ale také k využití jejich temperamentu. Vede děti k poslechu, soustředěnosti, k vyjádření jejich citu, emocí. Nacházíme zde úměrnou spojitost mezi citem a hudbou, hudbou a jazykem.



Čemu se dále děti naučí

děti učíme stříhat nůžkami, malují na daná témata vodovými barvami, pastelkami, voskovými barvami, temperami, modelují, tvoří koláže, ze špejlí vyrábí panenky apod., vystřihují, skládají z papíru, skládají puzzle, učí se písmu, počítat, držet tužku a psát,

zpívat, učí se říkanky, básničky, poznávat hudební nástroje, tančí a všechny ostatní činnosti, které by dítě mělo zvládat v předškolním věku.



4.5 Psychosociální podmínky ve „školičce“

RVP PV: -5.3 Psychosociální podmínky str. 20

- ↳ Děti i dospělí se cítí v prostředí mateřské školy dobře, spokojeně, jistě a bezpečně
- ↳ Všechny děti mají rovnocenné postavení a žádné z nich není zvýhodňováno ani znevýhodňováno
- ↳ Jakékoli projevy nerovnosti, podceňování a zesměšňování dětí jsou nepřijatelné.
- ↳ Ve vztazích mezi dospělými i mezi dětmi se projevuje vzájemná důvěra, tolerance, ohleduplnost a zdvořilost, solidarita, vzájemná pomoc a podpora, dospělí se chovají důvěryhodně a spolehlivě (autenticky).
- ↳ Dětem se dostává jasných a srozumitelných pokynů, třída je pro děti kamarádkým společenstvím, v němž jsou zpravidla rády.
- ↳ Pedagog se programově věnuje neformálním vztahům dětí ve třídě a nenásilně je ovlivňuje prosociálním směrem (prevence šikany a jiných sociálně patologických jevů u dětí).

V naší školičce uplatňujeme stejný přístup, jak je výše uvedeno.



Kapitola pátá: Individuální přístup k dítěti

„V dětech jsou uloženy všechny naše vlastní velké možnosti.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

5.1 Dítě - jedinečná bytost

Každé dítě je jedinečná, neopakovatelná bytost. Každé dítě je jiné, jedinečné.

Individualizaci chápeme tak, že každé dítě má odlišné osobnostní vlastnosti:

- ↳ jiný typ temperamentu
- ↳ jiný styl učení
- ↳ jiný převažující typ inteligence
- ↳ jiné silné a slabé stránky



5.2 Svět malého předškoláka – exkurz do psychologie

Doba časného dětství je důležitá pro formování jeho základních postojů k sobě i k okolnímu světu. Po třetím roce přichází období **předškolní**. Matějček a Dytrych jsou toho názoru, že „není jenom přípravou na školu, nýbrž přípravou na život třeba v daleké budoucnosti. To je doba, kdy dítě vývojově překračuje ochranné hranice své rodiny a vstupuje do společnosti druhých dětí“ (Z. Matějček, Z. Dytrych, 2002, s. 32). Je to období největší fantazie. Dítě si vytváří svůj vlastní kouzelný svět. Je to také doba největší sugestibility, dítě otiskuje své prostředí. Přijímá domácí řád, zvyklosti, ale i atmosféru rodinného soužití. Vyskytnou-li se doma konflikty, dítě si to přebere po svém a při své sugestibilitě si myslí, že to tak má být. Dítě nechce špatnou matku, vnitřně tedy

schvaluje to, co dělá. Zde hrozí nebezpečí, že si z těchto problematických rodičovských vzorů do svého řádu světa zabuduje to, co mu později může zkomplikovat život.

„Pro předškolní dítě je domov přístavem bezpečí, kam se vrací z prvních dobrodružných výprav za poznáním světa – světa věčného či přírodního i toho společenského“ (Z. Matějček, Z. Dytrych, 2002, s. 99).

Některé děti odloučení snášejí dobře, jiní mimořádně úzkostně. Z předškolní doby si jedinec nese do života obvykle první vzpomínky hlavně z domova. Nikdy později dítě nebude tak aktivně přijímat jakýkoli řád bezprostředně a ochotně jak ve věku od 4 do 7 let. Dítě, které již chodí do školy, se ze školy vrací domů. To, co začalo v mateřské škole, dostalo nyní definitivní formu. Svět dítěte je rozdělen na sféru školy, jako pracoviště a sféru domova, jako místa odpočinku, zábavy, intimity. Oba světy se ale prolínají.

Zdeněk Matějček ve své knize *Rodiče a děti*, 1986, str. 123, nazývá svět malého předškoláka „kouzelný“. Dle něj jsme totiž teprve na půli cesty k životnímu realismu. Zatím však zákony logiky a jiné vymoženosti dospělého věku zdaleka ještě neplatí. Podle Matějčka (1986) „v uvažování předškolního dítěte se podivuhodným způsobem směšuje příčina s účelem a věci, které se hýbou, mají v sobě notnou dávku života, ať jsou z plechu nebo ze dřeva. A všechno co se děje, má nějaký vztah, když ne k dítěti samotnému, tedy aspoň k světu lidí obecně.“.

Podle Matějčka (1986) největší kouzlo dovede dělat jiná duševní funkce a to **fantazie**. Ta bývá většinou v předškolním věku /myšleno od tří let do začátku školního věku/ velice živá, svěží, tvořivá. Dítě pracuje a tvoří hrou a ve hře. Dítě, které si nehraje, je svým způsobem „zvláštní“. Batole si taky hraje na maminku a na tatínka a ve hře procvičuje zážitky z denního života. Předškolní dítě si k tomu již vymyslí nové prostředí, vplete do toho motivy z pohádek, jdou dál. Navíc si již hrají na doktorku, policajta apod., co během svého života zachytily.

Fantazie ale pracuje jenom s tím, co dítě zažilo, vnímalo předtím, co poznalo. Děti, které neznají pohádky, jsou součástí pouze svého společenství, svou fantazii pak tvoří pouze na zážitcích ze své rodiny či blízkého okolí. Mnohdy jsme šokováni, když si dítě hraje na maminku a na tatínka, a pak si klidně můžeme představit, jak to doma u rodičů vypadá. /Zde moudrý pedagog může ze hry dítěte vyzorovat, jak se rodiče k sobě doma chovají, je-li dítě účastno konfliktů mezi rodiči apod./



Pokud se pedagog k dětem chová neuctivě, stejně pak dítě ve své fantazii napodobuje jeho.

Předškolní věk je věk pohádek, pohádek opravdových, kde se vyskytují princové a princezny, dobro vítězí nad zlem. Pohádky mají taky výchovný charakter.

Vývoj pohybové koordinace a vzájemné souhry pohybových a smyslových orgánů postoupí natolik, že dítě dokáže používat nástroje.

Předškolní dítě dovede stříhat nůžkami, řezat nožem, ovládat kartáček na zuby.....

Postupně si dítě začíná všímat i detailů. Nejen, že dokáže poznat auto od traktoru, ale většinou chlapci dokáží rozpoznat i značku auta, zvuk apod.

O svém světě nám děti říkají mnoho i svými bezprostředními výtvary. Tím, co kreslí, modelují. Děti nejdříve kreslí domy průhledné, aby bylo vidět, co doma děláme. Kresby dětí se někdy dají číst jako dopis. Mnohé nám vypovídají. **Dítě nám kresbou říká to, co by nám neumělo říci.**



5.3 Šaškování, předvádění se, projevy agrese

Psychologové uvádějí, že takovéto chování většinou pramení ze zvýšené potřeby získávat u druhých ocenění, obdiv, pozornost, či přijetí. Tato potřeba mívá většinou hlubší příčiny. Odhalíme vnitřní nejistotu dítěte, neuspokojenost dítěte v oblastech, které by mu měly přinést vědomí vlastní společenské hodnoty. „Šaškování“ je pak náhražkou za nedostatek tělesné síly, obratnosti, dovednosti, za neschopnost navazovat vztahy, za malou odvalu apod. „Šaškování“ je však i typickým rysem dětí, které citově strádají ve svém rodinném prostředí. Dětem, kterým se nedostává dost pozornosti, sympatie a tímto způsobem si ji vymáhají.

- ↳ Důležité je dodat dítěti pocit vědomí jistoty.
- ↳ Vědomí, že se s ním počítá jako s plnoprávným členem, že tu má své místo, že ho mají všichni rádi.

Dvě výchovné taktiky

- ↳ přehlížet šaškování, mělo by to zůstat bez odezvy. Dát dítěti klidně a jasně najevo, že jeho předvádění je něco z jeho předešlé nevyspělosti, že je to zbytečné. Říci mu, že mu rozumíme, a že víme, že si chce získat pozornost, ale je to neužitečné, k ničemu.
- ↳ Ta druhá doplňuje první – chválit, posilovat pochvalou, uznáním, oceněním. Pomoci mu najít něco, v čem by mohl vyniknout /sport..../.

Dítě často může být vystaveno psychické zátěži, ve stresových situacích prožívá úzkost, strach. Dítě je frustrováno, neboť prožívá své neúspěchy, snižuje se jeho sebevědomí. Dítě, které je opomíjeno, chce na sebe obrátit pozornost, stává se agresivním, nebo naopak apatickým. V souvislosti s tím dochází často i k poruchám chování, kdy dítě volá o pomoc. Emoční poruchy mohou nepříznivě ovlivňovat jak sociální vztahy, tak výkon dítěte. Jedná-li se o předškoláka, nesoustředí se, jeho výtvary jsou nekvalitní, u školáka se pak zhoršuje jeho prospěch. V extrémních případech může vývoj směřovat až k těžké asociální poruše osobnosti.

Úzkost dítěte může pramenit:

- ↳ z cizího prostředí
- ↳ ze strachu, „já to nezvládnou“
- ↳ nejsem nikdy chválen /mám jen černé puntíky/
- ↳ pedagog si na mě zasedl – vidí ve mně jen to špatné
- ↳ pedagog užívá slov „jsi k ničemu, podívej, jak Jaruška to umí krásně“, neruš ostatní, nemám teď na Tebe čas...“ ty jsi čuník...“ běž na hanbu...” atd...
- ↳ ze stravy, která mu není vlastní
- ↳ z nevšímavosti ostatních dětí
- ↳ ostatní děti mu ubližují
- ↳ z nepřiměřených nároků pedagoga na dítě
- ↳ apod.

Pedagog s asistentem

- ↳ **individuálně plánuje**
- ↳ **zná diagnostiku dítěte – snaží se výuku přizpůsobit potřebám dítěte a k jeho schopnostem, dovednostem, znalostem**
- ↳ **všímá si silných stránek dítěte**
- ↳ **chválí, oceňuje**
- ↳ **nenutí dítě**
- ↳ **nechává mu prostor, dostatek času**
- ↳ **sleduje, jak se k němu chovají ostatní děti**

např. přijde-li nové dítě – představit ho všem, říci o něm něco pěkného, zároveň představit i další děti, povykládat si v kruhu, všímat si ho, chce-li si dítě hrát samo, nenutit ho, nechat ho zpočátku dělat činnosti, které umí a má k nim vztah.

Zde má opět nezastupitelnou roli romský asistent, který dítěti lépe rozumí, dítěti je bližší.

Kapitola šestá: Účast rodičů na předškolním vzdělávání dítěte

„Při své hluboké úctě k minulosti, s okem zvědavě a nedočkavě vzhlížejícím vstříc budoucnosti, nezapomínejme ani na okamžik, že ti, kdož nás potřebují, jsou zde – právě teď!“

Leo P. Krall

6.1 Spolupráce s rodinou

Dítě, které se narodí, narodí se do určité rodiny, prostředí. Podle toho, jak s dítětem bude nakládáno, kde bude vyrůstat, jestli v citově vřelém a stálém prostředí, nebo v prostředí bez citu, bude mít velký vliv na jeho zdravý duševní vývoj na jeho utváření osobnosti. Matějček ve své knize již úvodem píše, že dítě „...bude se v našich rukou a před očima rozvíjet. Bude přijímat všechno, co mu ve svém životním prostředí poskytneme. To bude jakýsi stavební materiál, který bude po svém zpracovávat a přetvářet pro stavbu své příští osobnosti“ (Z. Matějček, 1986, s. 9).

Všichni pocházíme z dětství a dětství prožíváme v rodině. Tak je tomu od pravěku do dneška. Primární funkcí rodiny ve vztahu k dítěti je funkce ochranná. Teprve u dítěte, jehož život a prosperita jsou zajištěny, můžeme uvažovat o jeho psychických potřebách a o tom, kdo a jak mu tyto potřeby zajišťuje. Na rodinu lze pohlížet z mnoha úhlů, z aspektu psychologického i sociologického.

6.2 Jak by rodinu definovalo dítě?

Matějček (1994) se domnívá, že nejčastější odpověď dostaneme, že potřebuje lásku! Jenomže, co to vlastně ta láska k dítěti je? Ono to není jen nějaké rozněšené přelévání citů z jedné strany na druhou, je v tom hodně zdravého rozumu a hodně učení. Učí se dítě a učí se rodiče a všichni ostatní, kdo jsou kolem. Je třeba rozumět základním psychickým potřebám dítěte, je třeba rozumět jednotlivým fázím vývoje a navíc je třeba rozumět každému dítěti zvlášť v jeho individualitě a jedinečnosti. Děti potřebují mnoho věcí, ale snad nejvíce jistotu ve vztazích k lidem z nejbližšího okolí.

Podle J. Mareše (1979) má dítě na každém stupni svého vývoje rozum, vnímá svět kolem naplno, pamatuje si (a jak!). Autor uvádí, „co dítě prožívá, je vždy vztaženo k lidem, zpravidla k těm svým nejbližším. Především jde zde o důvěru či nedůvěru v lidi. Pro dítě je zvláště tíživé, když o tuto důvěru se hraje v osobách vlastních rodičů“ (J. Mareš 1997, s. 9).



6.3 Působící vlivy na vývoj dítěte

↳ Vlivy prostředí

Ve vývoji člověka a jeho psychiky hraje prostředí svou roli. Bez společenského prostředí by se dítě nemohlo stát člověkem.

Prostředí ovlivňuje psychický vývoj individuálně specifickým způsobem, který závisí jak na kvalitě, intenzitě a době působení tohoto prostředí, tak na dědičných předpokladech, které jsou jím stimulovány.

Pro rozvoj psychických vlastností jsou nejvýznamnější sociokulturní vlivy. Jedná se o proces socializace.

↳ Socializace

Podstatnou složkou vývoje jedince je socializace, příprava na plnění úloh a rolí, které ho čekají. Jedinec postupně vrůstá do společnosti, ve které má žít.

Již dříve jsme uvedli, že pojem dítě, postihuje osobnost na jisté úrovni vývoje, kdežto pojem žák, vystihuje roli, které se dítě musí naučit. Hraním rolí se dítě učí právě v procesu socializace. To samozřejmě vyžaduje i určité schopnosti a také vnitřní přijetí, ztotožnění se jedince s danou rolí. V procesu socializace se jedinec začleňuje do společnosti a můžeme tedy říci, že se postupně stává osobností.

Spolupráce s rodinou a aktivní účast rodičů při předškolním vzdělávání jak ve „školičce“ tak následně v domácnosti je jedním z nejdůležitějších prvků /principů/ a v plné míře naplňuje Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání dětí.

Program předškolního vzdělávání je otevřený, a jak již bylo zmíněno, tvoří ucelený komplex. Celý program vychází z předpokladu, že rodina má svou nezastupitelnou roli, jak při procesu **socializace dítěte, tak při jedné z jeho částí a to výchově dítěte.**



6.4 Program založený na přímé účasti rodiče při vzdělávání dětí

V rámci programu je důležité: nabídnout rodiči možnost účasti na předškolním vzdělávání

- ↳ Nabídnout rodiči roli, kterou bude ve „školičce“ zaujímat.
- ↳ Povzbuzovat rodiče.

Podstatná část komunikace mezi pedagogem a rodičem má neformální charakter. Rodiče se lépe otevřou, vcítí se lépe do role partnera, nikoli pasivního příjemce, který se řídí pouze pokyny pedagoga.

Zde má opět romský asistent svou důležitou, nezastupitelnou roli, připravuje „půdu“ pro pedagoga, aby rodič pedagoga lépe přijal a nepovažoval ho za svého „nepřítele“, který může být zatížen předsudky.

Spolupráce začíná:

1/ vyplněním dotazníku

Vstupní dotazník

Jméno a příjmení rodiče/ů.....

Věk matky:.....Věk otce:.....

Vzdělání matky: Vzdělání otce:

Zaměstnání matky..... Zaměstnání otce.....

Prostředí, ve kterém dítě/děti žije/í: (Úplná/neúplná rodina, rozšířená aj) a počet všech členů

S kolika dětmi předškolního věku se v programu bude pracovat?

Uvedte jejich jména a věk

1/ Kolik má Vaše dítě/děti dalších sourozenců, kteří nebudou navštěvovat náš program /jména a věk dětí, škola ZDŠ, SpŠ, školu nenavštěvuje, důvod.../

2/ Kolik času denně věnujete svému dítěti, hrajete si s ním? Pokud ano, uveďte, pokud ne, uveďte důvod.

3/Jaké máte představy o našem programu předškolního vzdělávání, co si myslíte, že zde vykonáváme?

4/ Navštěvovalo/ly Vaše dítě/děti již nějakou MŠ, pokud ano, jakou, proč dítě/děti ji dál nenavštěvují? Pokud dítě/děti ještě vůbec nenavštěvovalo/ly MŠ, můžete mi sdělit důvod?

5/ Proč chcete své dítě/děti zapojit do našeho vzdělávacího programu?

6/ Myslíte si, že zde Vaše dítě/děti získá stejné vědomosti jako v klasické MŠ? Myslíte si, že návštěva dítěte v našem programu dítě pozitivně ovlivní do budoucna?

7/ Co byste rád/a, aby se Vaše dítě/děti naučilo/ly ?

8/ Máte sám/sama zájem navštěvovat společně náš program? Pokud ano, uveďte jak často můžete program navštěvovat, jakou máte představu, co zde můžete vykonávat, pokud ne, uveďte, prosím, důvod

Datum..... Podpis.....

Dotazník v průběhu realizace /letní období/

- 1/ Co se Vám v programu předškolního vzdělávání líbí?
 - 2/ Co se Vám nelíbí /nespokojenost/?
 - 4/Co byste rád/a změnil/a? Co navrhuje?
 - 5/ Chybí Vám zde něco?
 - 6/ Jak jste spokojen/a
/škála, bodové hodnocení stejné jako ve škole známkování od 1 do 5, kdy 1 znamená nejvíce, 5 nejméně
- s výukou: s programem dne, s dobou provozu, s působením pedagogů:
 - s péčí o dítě/děti:

Datum..... Podpis.....

Výstupní dotazník

- 1/ Splnil program Vaše očekávání? Uvedte klady i zápory
- 2/ Uspělo Vaše dítě u zápisu, uvedte důvod
- 3/ Zvládáte sama/sám výuku dítěte/děti doma, co se v programu naučilo/naučily?

Datum..... Podpis.....

2/ Dohoda o spolupráci:

pedagog seznámí rodiče s náplní „školičky“, nabídne rodiči roli, kterou ve školičce může zastávat /ne všichni rodiče jsou schopni se aktivně účastnit, důležité je, aby byli alespoň přítomni/. Pokud se rodiče rozhodnou vstoupit společně se svými dětmi do procesu, uzavrou dohodu o spolupráci, z této volby pak pro ně vyplývají závazky, které dle svých možností plní.

Příklad Dohody o spolupráci mezi rodičem a „poskytovatelem v rámci dopoledního neformálního programu předškolního vzdělávání a odpoledního vzdělávacího programu pro rodiče

Jméno rodiče/čů.....

Jméno dítěte/děti.....

Milý rodiči, milí rodičové,

velice si ceníme, že se právě Vaše dítě/děti zúčastňuje/í našeho programu předškolního vzdělávání tzv. „školička“. Naši kolegové se budou snažit, aby Vaše dítě/děti bylo/y připraveno/y na zápis do 1. třídy a především pak pro zdárný vstup do 1. třídy.

Velmi bychom uvítali, kdybyste i vy jako rodič mohl s námi spolupracovat a aktivně se zapojil do našeho programu. Rádi bychom využili Vašich zkušeností, nápadů a podnětů. Spolupráci nabízíme v dopoledním programu ve „školičce“, dále při odpoledních aktivitách v tzv. „maminkovském a dětském klubu“.

Spolupráci nabízíme v těchto níže uvedených oblastech, vítáme i Vaše podněty, které zde neuvádíme.

Pokud se rozhodnete pro nějakou uvedenou možnost, uveďte konkrétní představu, kolik času a které dny se můžete aktivitě věnovat.

Dopolední program

Spolupráce s pedagogem na tvorbě třídního programu, př. Náměty ke hře, učení, k zájmovým činnostem apod.

Pomoc při práci s dětmi ve „školičce“, pokud ano, uveďte svou konkrétní představu /čtení, malování, hry, sportovní chvíle, pobyt venku, hudba, pracovní koutky.....

Pomoc při dopoledním úklidu. Pomoc při svačinkách.

Organizování zvláštních událostí /narozeniny, svátky dětí/. Tvorba nástěnek.

Pomoc při přípravě témat k výuce. Organizování schůzek rodičů s realizátory projektů.

Vaše podněty.....

Odpolední program

Pomoc při přípravě vzdělávacího programu /př. Náměty na besedy, organizování vaření/.
Pomoc prvorodičkám /nezkušeným maminkám/ v posilování jejich kompetencí /př. oblékání, přebalování, krmení...../

Pomoc při organizování výletů a účast na nich. Pomoc rodičům a dětem při domácí přípravě.

Organizování odpoledních schůzek s rodiči a realizátory projektu /popř. samotné schůzky s rodiči/.

Vaše podněty.....

Souhlasím, že dle svých možností se budu podílet na aktivitě, kterou jsem si sám/a zvolil/a.

Vdne..... podpis rodiče/ů.....

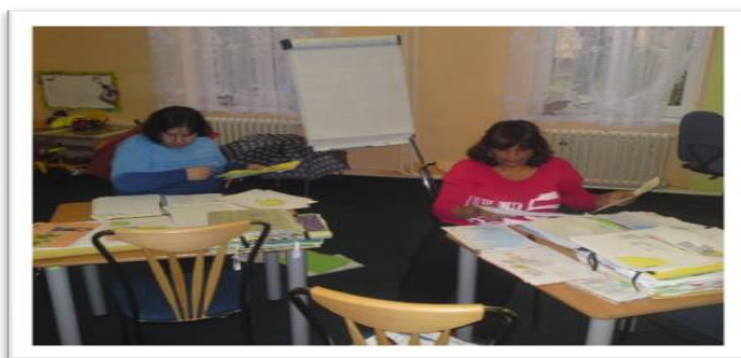
Přílohu dohody tvoří Souhlas se zpracováním osobních informací. Viz výše.

Forma spolupráce rodičů:

- ↳ rodič přivede dítě do školky, ideální je, aby mohl být přítomen po celou dobu nebo alespoň část dne při ranních aktivitách
- ↳ zapojení rodičů ve „školičce“ do programu
- ↳ spolupráce na tvorbě individuálního plánu pro dítě

- ↳ individuální plán rodičů na posilování jejich rodičovských kompetencí
- ↳ účast při zpracování a vyhodnocování monitorovacích listů dětí
- ↳ účast na poradách s pedagogem a asistenty
- ↳ pomoc při zapůjčování hraček apod.
- ↳ vyzvednutí dítěte při skončení programu
- ↳ účast na přípravě programu
- ↳ příprava svačinek
- ↳ práce s dětmi
- ↳ dohled nad dětmi
- ↳ estetické ztvárnění „školičky“ /nástěnky, výrobky.../
- ↳ pomoc s úklidem
- ↳ aj.

Ideální stav: rodiče pravidelně navštěvují „školičku“ a působí zde jako dobrovolní asistenti a pomáhají po celou dobu při dopoledním programu.



Z praxe: Z počátku děti docházely do „školičky“ samy bez rodičů, v různém čase. Docházelo tak k narušování dopoledního programu. Abychom předešli narušování programu, asistenti docházeli do rodiny, snažili se rodičům vysvětlit důležitost pravidelné docházky v daný čas. Pokud dítě přesto do „školičky“ dále docházelo samo bez rodičů, popř. v pozdějších hodinách, asistent spolu s dítětem šli za rodičem /metoda skrze děti na rodiče velmi pozitivně zapůsobila/.

V současnosti ve „školičce“ působí dva stálí rodiče /dobrovolníci, kteří se plně zapojují do aktivit, dle jejich možností se účastní seminářů, školení, workshopů, pracovních cest i do zahraničí apod. V případě, že jsou nepřítomni pedagog s asistenty, dokážou je ve „školičce“ zastoupit. Pedagog popř. asistent jim zadá úkoly na daný den. „Školička“ tak může být v provozu. Pokud chybí jeden z asistentů, dobrovolník jej v plném rozsahu zastupuje.

Překážky pro rodiče vstoupit do procesu

- ↳ někteří rodiče mohou mít ze své účasti obavy
- ↳ rodiče vnímají „školičku“ za prostor, kde jsou pedagogové, nebudou jim rozumět /proto je důležité, že jsou zde asistenti z komunity/
- ↳ rodiče si nejsou jisti, zda je pedagog přijme pozitivně
- ↳ rodič pedagogovi nedůvěřuje
- ↳ rodič má nízké sebevědomí
- ↳ rodič se stydí, že má nízké kompetence
- ↳ rodičům nejsou jasná pravidla
- ↳ rodič neví, čím by mohl přispět.

- ↳ rodič se musí starat doma o mladší děti a domácnost
- ↳ rodič je zaměstnán
- ↳ rodič nevnímá potřebu vzdělávání svého dítěte /čerpá ze svých zkušeností, rezignace../

Předcházení překážek

- ↳ **velmi důležitá role asistenta z komunity, k asistentovi mají rodiče důvěru a skrze něj se postupně vytváří vztah i s pedagogem /opět opakujeme a zdůrazňujeme, že asistent chystá půdu pro rodiče i pedagoga/**
- ↳ rodiče, povzbuzovat, chválit
- ↳ nechat rodiče pracovat samostatně
- ↳ nechat rodiče, ať si sami vyberou, čím by mohli přispět
- ↳ aktivně rodičům naslouchat, jejich nápady se snažit realizovat
- ↳ nehodnotit rodiče za něco, co jim není vlastní
- ↳ chtít se učit i od samotných rodičů – chápat jejich kulturu, odlišnosti, tradice, zvyky....
- ↳ nechat ve „školičce“ rodiče, kteří se nechtějí aktivně zapojit
- ↳ nekárat rodiče za jejich absenci
- ↳ dát rodičům možnost přivést si i mladší děti
- ↳ dát rodičům možnost vstupovat do „školičky“ během dopoledne a na dobu, která jim vyhovuje



Pak rodič

- ↳ program přijme, bude motivovat další rodiče z komunity /nově příchozí/
- ↳ aktivně se zapojí do programu
- ↳ lépe pochopí, že jeho dítě se stává členem širšího společenství, než je jeho rodina
- ↳ postupně se naučí respektovat vyučovací tým
- ↳ jinak začne vnímat své dítě, pozná více o vývoji dítěte
- ↳ rodič se bude učit od svého dítěte
- ↳ získává na sebevědomí
- ↳ aktivizuje svým příkladem samotnou komunitu a rozšiřuje mimo komunitu „bourá“ předsudky většinové společnosti“

Př. Z praxe:

Pokud je dětem přístupna „školička“, kde se děti mohou vzdělávat, absence dětí nebývá problémem. Problémem bývá samotná účast rodičů. Pokud se nám podaří rodiče namotivovat k aktivní účasti do vzdělávacího programu máme „vyhráno“. Musíme ale

počítat s tím, že je mnoho rodičů, kterým brání různé překážky, aby se mohli aktivně účastnit /domácí práce, výchova jiných dětí, jiné povinnosti/.

1. Jednou z možností jak rodiče zapojit do vzdělávacího programu: Účast rodičů i s menšími dětmi – s tímto je nutno při vybavování „školičky“ počítat /zajistit např. přebalovací pult, hračky pro batolata apod./

2. Přenést výuku do samotných rodin.

Pracovníci zároveň hodnotí i rodiče.

U rodičů sledujeme:

- ↳ jak se rodič aktivně zapojuje do činností, her
- ↳ četnost jeho návštěv na základě docházkové knihy
- ↳ jak se věnuje dítěti
- ↳ jak sám vyvíjí iniciativu

Asistent poznatky o rodičích zaznamenává do záznamů.

Pokud zjistíme silné stránky rodiče /např. dobře zpívá/, dohodneme se s ním, aby si např. na příště přichystal píseň a převzal aktivitu.

Slabé stránky či nedostatky s rodičem prodiskutujeme a s jeho souhlasem vytvoříme individuální plán pro posilování rodičovských kompetencí



6.5 Výuka v domácnostech

Postupem času pracovníci přesouvali výuku i do samotných domácností. Chtěli jsme

- ↳ **namotivovat rodiče, kteří se aktivně či pasivně programu neúčastnili**
- ↳ **posílit rodičovské kompetence**
- ↳ **opakovat výuku, zapamatovat naučeného**
- ↳ **naučit rodiče trávit s dítětem čas v pravidelnou dobu**

2x týdně 3 hod, /UT,CT / 2 pracovníci /maminka a babička z komunity/ realizovaly vzdělávací aktivity v samotných rodinách. Asistenti navštěvovali rodiny, kdy jejich děti např. z důvodu nemoci se nemohly vzdělávání účastnit, nebo navštěvovaly „školičku“ jen sporadicky, popř. rodiče se vůbec nezapojovali, či do „školičky“ nedocházeli. Asistenti si s rodiči a dětmi opakovali látku, co se ve „školičce“ naučili, nebo se snažili předávat kompetence rodičům, učit se společně s dětmi a zároveň motivovat rodiče i děti k účasti ve „školičce“.

Didaktické pomůcky, vhodné materiály, hračky pro rozvoj dětí zakoupené z prostředků MŠMT a Nadace OSF Praha, pracovníci využívali v domácnostech. Postupem času děti i rodiče začali „školičku“ navštěvovat.

Příklad:

Rodičovské kompetence pro zdárný vývoj dítěte

Rodičovské kompetence jsou soubor vlastností, dovedností, schopností a znalostí, které rodič uplatňuje při výchově a ovlivňování dítěte a jeho vývoje.

Příklady kompetencí:

<i>Vlastnosti:</i>	trpělivost, zdravé sebevědomí k výkonu rod. role, osobností připravenost a zralost k rodičovství, atd..
<i>Dovednosti:</i>	základní péče o dítě, organizace času, příprava stravy pro dítě dle věku, atd..
<i>Schopnosti:</i>	naslouchání, povzbuzování, výchova a vedení dítěte včetně stanovení hranic, bezpečné a stabilní rodinné prostředí, zájem o dítě
<i>Znalosti:</i>	biologické a emoční potřeby dětí, psychomotorický vývoj dítěte, rozvoj schopností a dovedností dítěte, práva dětí, atd..

Kompetence, které se během výchovy dětí mohou rozvíjet, se do jisté míry budou lišit v závislosti na věku a osobnosti dítěte, na sociokulturním prostředí, ze kterého dítě a rodiče pochází.

Pokyny pro pracovníka

Pracovník spolu s rodičem na začátku spolupráce po vzájemné dohodě, zjišťuje od maminky/tatínka, jak zvládá své kompetence ve vztahu ke svému dítěti. Pracovník zjištění spolu s maminkou/tatínkem zapisuje do přiložených tabulek.

Zjistí – li rodič, že své kompetence ve vztahu k dítěti zvládá jen zčásti nebo vůbec a rodič bude mít zájem svůj nedostatek řešit, pracovník potřebu zvládnutí určité kompetence zapíše do individuálního plánu rodiny a stanoví si společně termín. Do plánu např. zapíše: *pomoc vytvořit pro dítě prostředí na hračky – dětský koutek – termín do 2 měsíců*. Po této době plán zhodnotí. /splněno, nesplněno, částečně – zapisuje do plánu/



Příklady konkrétních kompetencí
Rodič si odpovídá na následující otázky a odpovídá

ANO	ČÁSTEČNĚ	NE
-----	----------	----

Předškolní dítě 3-6 let

1. Umí matka reagovat na potřeby dítěte? (oblast kognitivní, sociální)
2. Dokáže rodič přejít ze stimulace dítěte z formy hry na budoucí nároky ve škole?
3. Vnímá rodič a dokáže pracovat s osobností dítěte?
4. Umí rodič „obstarat“ dítě? (hygiena, oblékání, výživa, ale i vzdělávací pomůcky)
5. Umí si rodič správně rozložit čas, aby byl s dítětem v kontaktu?
6. Umí rodič správně stimulovat dítě k rozvoji řeči, paměti, pozornosti, myšlení atd..?
7. Ví rodič jak správně pracovat s odměnami a tresty?
8. Dokáže být rodič důsledný ke svému dítěti a umí být přístupný k variantním řešením?
9. Dokáže rodič stimulovat dítě k rozvoji hrubé motoriky? (koloběžka, tříkolka atd..)
10. Dokáže rodič stimulovat dítě k rozvoji jemné motoriky? (umí si dítě zavázat tkaničku, vzít tužku do ruky atd..)
11. Ví rodič, jak dítěti pomoci zapojit se do kolektivu mezi vrstevníky?
12. Zvládá rodič předškolní přípravu s dítětem? (učí se s dítětem barvy, tvary, říkanky, malování, pohádky, stavění kostek atd..)
13. Ví rodič, co musí dítě zvládat, aby mohlo nastoupit do první třídy? (znalosti: kolečko, čtvereček, malování, říkanka, jak se dítě jmenuje, kde bydlí atd..)
14. Umí rodič zvládat dětský vzdor a agresivitu dítěte, umí odhadnout příčinu?
15. Dokáže rodič pomoci svým dětem při nalézání a využívání jejich potenciálu?

Na základě toho vytvoříme:

Individuální plán na posilování rodičovských kompetencí ve vztahu k dítěti

jméno rodiče.....,

jméno/a dítěte/dětí, věk.....

Datum	Cíl a termín plnění	Jednotlivé kroky	Hodnocení



Př. Z praxe:

Asistenti při návštěvách zjistili, že děti nemají doma svůj prostor pro hraní, absence hraček, rodič s dítětem netráví čas apod.

Navrhli jsme:

- ↳ Vytvořit pro dítě koutek pro hraní
- ↳ Možnost zapůjčení hraček /pokud si je rodiče z finančních důvodů nemohou zakoupit/
- ↳ Navrhnout dobu, kdy se rodič může dítěti věnovat

Mnohé rodiny pro své děti nemají zakoupené hračky, didaktické pomůcky aj. Aby si děti mohly i během týdne doma hrát, kreslit si, stavět kostky apod., rodičům jsme domů zapůjčovali hračky, knihy, didaktické pomůcky atd., které vždy vraceli zpět. Asistent si vedl sešit, do kterého si zapisoval, jméno rodiče, jaké pomůcky půjčuje a na jak dlouho. Rodič se podepsal.



6.6 Aktivity pro zvýšení informovanosti rodičů v oblasti předškolního vzdělávání.

Z naší praxe vyplývá, že rodiče mají velmi malé povědomí o vzdělávání. Neznají legislativní rámec předškolního a školního vzdělávání, mnohdy předškolnímu vzdělávání nepřikládají žádný nebo malý význam.

Chtěli jsme, aby nejen děti navštěvovaly neformální vzdělávací program za účasti rodičů, ale naší snahou bylo také rodičům předávat informace, posilovat tak jejich kompetence v oblasti vzdělávání. Cílem bylo, aby **rodiče vnímali vzdělávání svých dětí pozitivně, osvojili si vzdělávání svých dětí jako jednu ze zásadních hodnot, která má vliv na formování, vývoj a budoucnost dítěte.**

Proto jsme během roku pro rodiče realizovali

- ↳ besedy zaměřené do oblastí (vzdělávací potřeby dítěte v mateřské škole, příprava na zápis do 1. třídy, pozornost byla věnována tématu rozdílu mezi speciální a základní školou, tématu ujasnění pojmu a smyslu využití pedagogicko-psychologické poradny, potřeby prvňáka).

Kromě besed jsme rodičům chtěli přiblížit MŠ, ukázat jim, jak to v běžných mateřských školách vypadá. Naším záměrem bylo překonat bariéry, vzájemně se poznávat, předávat zkušenosti.

V průběhu realizace projektu společně s rodiči a dětmi jsme navštívili

- ↳ běžnou MŠ
- ↳ 1. třídu ZŠ.

Následně jsme od rodičů získávali zpětnou vazbu, o daných tématech jsme společně diskutovali, přehrávali formou hraní rolí apod. Besedy a návštěvy institucí byly nabídnuty nejen rodičům dětí, kteří byli zapojeni do předškolního vzdělávání, ale také dalším rodičům z komunity Horní Suchá. Besedy se konaly v odpoledních hodinách s ohledem na časové možnosti rodičů. Návštěvy institucí probíhaly po předchozí dohodě v dopoledních hodinách. Rodiče byli o plánovaných aktivitách vždy předem informováni formou pozvánek a ústního sdělení.

Měli jsme v plánu navštívit MŠ v Horní Suché, kde jsme ale nebyli přijati. Paní ředitelka jako důvod nepřijetí uvedla, že nás nemůže přijmout z hygienických důvodů /toto jsme si ověřovali u KHS, žádné nařízení nevydali/. Přímě nám dala najevo, že o naši návštěvu nestojí. Navrhli jsme, že se sejdeme u nich na zahradě, nebo mohou oni navštívit nás. Neuspěli jsme. Tato zkušenost velmi negativně zapůsobila na naše rodiče, cítili se poníženi, utvrdili se v tom, že romské děti nepatří mezi majoritu. Reakci paní ředitelky vnímali velmi zle. Přes veškerou snahu i za spolupráce donátora z Nadace OSF Praha, se nám nepodařilo změnit postoj paní ředitelky k dětem a rodičům z lokality. Setkání zanechalo ve všech nepříjemný prožitek.

Domluvili jsme setkání v jiné MŠ v Ostravě, ul. Chrustova, kde jsme byli velmi mile přijati. Děti se zapojily s ostatními dětmi do programu, hrály si všichni společně. Z návštěvy si všichni i s rodiči odnesli nové poznatky, s příjemnými pocity.

Kapitola sedmá: Důležité poznatky a přínosy realizace projektu

„Dítě je dokonalým zrcadlem těch, kteří jsou kolem něj.“

Milan Studnička



7.1 Shrnutí

Náš projekt je **inovativní** v tom, že vnímá věci v souvislostech. Jednotlivé prvky tvoří ucelený celek. Abychom dosáhli svého cíle, tj. přivést děti k zápisu do prvních tříd a zařadit je do formálního vzdělávacího proudu, změnit postoje rodičů, aby vzdělávání přikládali význam a své děti zařadili do běžných klasických mateřských školek, uplatňovali jsme komplexní přístup, určité činnosti na sebe navazovaly, vzájemně se prolínaly.

Z našich zkušeností víme, že není možné v lokalitě zřídit centrum pro děti a věnovat se pouze dětem. Ani není možné, abychom s rodinami pracovali pouze na posilování jejich kompetencí v oblasti vzdělávání, pokud rodičům chybí další kompetence.

Pokud rodiče trápí plno jiných problémů /bydlení, finance apod./, rodina je nestabilní, rodič se v první řadě snaží řešit tyto problémy a vzdělávání předškolního dítěte /mnohdy i školního/ odsouvá do pozadí.

Tak jako k jablku patří ohryzek, tak je v lokalitě nutná komunitní práce a práce v konkrétních rodinách, která je neoddělitelnou součástí. Bez komunitní práce v lokalitě by další aktivity postrádaly smysl. Stejně tak, kdyby probíhaly vedle sebe paralelně.

Setkali jsme se i s názory, že svou činnost máme zaměřit pouze na neformální vzdělávání dětí a na posilování rodičovských kompetencí, které stimulují dítě. Aby dítě mohlo být rodičem stimulováno, musí mít k tomu vytvořeny podmínky.

Již Maslow v roce 1947 vytvořil hierarchickou soustavu potřeb, tzv. pyramidu potřeb /fyzilogické potřeby, potřeba bezpečí, potřeba lásky, sounáležitosti, potřeba uznání a potřeba realizace/. Proto rodič v první řadě musí dítěti uspokojit jeho fyziologické potřeby, aby mohlo vůbec žít.

Náš rodič dítěti dává mnoho lásky, ale chybí mu prostředky na zakoupení hraček a her pro dítě, nemá čas se dítěti věnovat, protože v bytě běhá dalších pět dětí. Mezi rodinami dochází často k roztržkám, protože se vzájemně neznají. Bydlení je pro mnohé nevyhovující. Tyto faktory a další jiné, které již byly jmenovány, velmi ovlivňují, zda budou děti a rodiče navštěvovat předškolní vzdělávání.



Komplexnost:

- ↳ **Stmelení komunity a její zapojení do aktivit**
- ↳ **Semi-formální vzdělávání v centru /ve „školičce“/**
- ↳ **Zapojení rodičů do programu ve „školičce“**
- ↳ **Přímá účast romských asistentů**
- ↳ **Přenesení výuky do domácností s přímou účastí rodičů**
- ↳ **Home-visiting – poskytování sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi**
- ↳ **Zapojení rodičů v domácnosti**

Překážky při realizaci projektu:

- ↳ **základní hygienické návyky:** Děti, které začaly navštěvovat „školičku“, neměly vypěstovány hygienické návyky
- ↳ rodiče měli nízké kompetence ve výchově, v péči o dítě, zpočátku nedodržovali čas setkání, děti do „školičky“ pouštěli samotné, neumyté, v pyžamu apod.
- ↳ **rozdílné znalosti dětí**
- ↳ **traumata dětí /negativní zkušenosti z prožitých zážitků/**
- ↳ **potřeby rodičů /řešení problémů – finance, bydlení, doklady.../**
- ↳ **odlišná kultura a mentalita (např. místo pro děti v domácnosti)**
- ↳ **fluktuace rodin /stěhování mimo lokalitu/**
- ↳ **koordinace a komunikace se školou především mateřskou školkou /odmítavý postoj vůči našim rodinám/**
- ↳ **neinformovanost rodičů**
- ↳ **zpočátku nízká účast rodičů**

Obecné překážky:

Většinu z výše uvedeného, můžeme vztáhnout i na další rodiny, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách. Stejně jako naše rodiny se potýkají s chudobou, s problémy, které nejsou samy schopny řešit.

Pozitiva a negativa vzdělávání přímo v lokalitě /v jednom domě/

Pozitiva

- ↳ Vyšší účast dětí
- ↳ Vyšší účast rodičů
- ↳ Dochvilnost
- ↳ Lepší porozumění, vnímání
- ↳ Lepší pochopení problémů komunity, její vzniknutí
- ↳ Absence dítěte se dá bezprostředně zjistit – důvod

Negativa:

- ↳ Rodiče pouští děti samotné
- ↳ Rodiče nedodržují etiku odívání a hygieny
- ↳ Zpohodlnění rodičů

Pozitiva a negativa vzdělávání mimo lokalitu

Pozitiva

- ↳ Rodiče se naučí povinnosti dodržovat čas
- ↳ Povinnost rodičů a dětí ráno vstávat a připravit děti
- ↳ Vhodné oblékání dětí

Negativa

- ↳ Strach, obava z nepřijetí okolí
- ↳ V nepřízní počasí nepřivedou děti do „školičky“
- ↳ Nedůvěra k pedagogům
- ↳ Nedostatek financí na cestu
- ↳ Pozdní příchody, nedochvilnost



Rozdíly:

Rodiny, které žijí v lokalitě či na ubytovně

- ↳ Většina rodin je z chudých poměrů
- ↳ Rodiny jsou více početné
- ↳ Některé rodiny jsou nestabilní
- ↳ Rodiče řeší spoustu existenčních problémů /finance, bydlení, doklady../
- ↳ Rodiny žijí izolovaně ve svém širším společenství, jen ve své komunitě
- ↳ U rodin jsou zakódovány předsudky vůči majoritě, čerpají ze svých zkušeností
- ↳ Rodiny žijí v obavách, ve strachu z neznámého prostředí, z nepřijetí
- ↳ Rodiny žijí ve stereotypu, bez představy o budoucnosti
- ↳ Rodiny žijí v sociálně izolovaném prostředí tzv. „ghetu“ – „nevidí přes zed“

Děti

- ↳ Absence či nízké dovednosti dětí, návyků osobní hygieny
- ↳ Strach, obava z cizího prostředí
- ↳ Nepoznání hraček – nevhodné zacházení
- ↳ Bariéry v komunikaci
- ↳ Odlišné normy chování u dětí – mají je naučené z rodiny
- ↳ Dítě má odlišný životní styl, návyky
- ↳ Děti mohou být traumatizované
- ↳ Děti jsou velmi citlivé, spontánní
- ↳ Děti jsou velmi temperamentní, své pocity a emoce neskrývavě vyjadřují
- ↳ Děti jsou zpočátku velmi nedůvěřivé, potom umí vyjadřovat svou lásku
- ↳ Děti jsou izolované /na písku si hraje s vrstevníky ze své komunity/

Rodiče

- ↳ Nedodržování organizace času /nedochvilnost, absence /
- ↳ Uznávání odlišných společenských norem, hodnot, tradic
- ↳ Nízké kompetence rodičů
- ↳ Strach, obavy rodičů z cizího prostředí pro své děti
- ↳ Nedostupnost /finance/

- ↳ Rodiče necítí potřebu děti vzdělávat
- ↳ Absence prožitků u rodičů
- ↳ Bariéry v komunikaci
- ↳ Absence či nízké kompetence rodičů ke zdravému dohledu
- ↳ Nízké sebevědomí rodičů

Rodiny z majority i romské rodiny zvyklé žít společně s majoritou

- ↳ Rodina stabilní
- ↳ Stabilnější prostředí
- ↳ Rodina je ukotvena – sociální normy
- ↳ Nastavený režim
- ↳ Dostupnost
- ↳ Pravidelné docházky k lékaři
- ↳ Rodiny lépe zvládají přechod do cizího prostředí
- ↳ Děti mají základy, jsou vybaveny schopnostmi, znalostmi, dovednostmi
- ↳ Dítě, které vstupuje do školky má vypěstovány základy hygieny, společenského chování
- ↳ Dítě má kontakt s vrstevníky i z jiných, rozlišných sociálních skupin /dítě na pískovišti se setká, jak s dítětem, kdy jeho matka je na DHN, tak s dítětem podnikatele, vietnamským dítětem, s postižením apod./
- ↳ Dítě má určité dovednosti (oblékání, mytí, stolování..../
- ↳ Dítě „umí“ lépe zvládat svůj temperament

Oproti vzdělávání běžné populace dětí, vyžaduje vzdělávání dětí především ze sociálně vyloučených lokalit, ubytoven apod. obvykle některé jiné. V literaturách se uvádí, že jsou to děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Děti dle našich zkušeností nepotřebují speciální vzdělávací program. Jsou stejně nadané jako ostatní děti, mají pouze tu nevýhodu, že pochází z jiného prostředí, málo podnětného, nestabilního, nemají vypěstované základní návyky, dovednosti, schopnosti a znalosti, které jsou pro vstup do MŠ velmi důležité.

Když jsme s naší „školičkou“ začínali, lidé se nás ptali, k čemu je nutný asistent, když jsme mu sdělovali, že jeho úlohou bude učit děti hygieně, správnému stolování, základům sociálního chování apod., mnozí nechápali. Sdělovali nám, že to není ani možné.

Integrace dětí do běžných mateřských škol znamená přiblížení se normálnímu prostředí a oslabení určité izolace dítěte i jeho případného vylučování ze společnosti ostatních vrstevníků /RVP PV, str. 36/. To bezpochyby usnadňuje osobnostní a sociální rozvoj i sociální integraci dítěte.

Vedle pozitiv má i svá rizika.

Dítě, které takto přijde nepřipraveno do MŠ, může působit pro ostatní jako rušivý element, necítí se v MŠ dobře, ostatní děti jím opovrhují, pedagog, pokud není trpělivý a dítě kárá „...to neumíš“, *dělej, zavaž si ty boty, čekáme jen na Tebe, podívej se jak jsi rozčuchaný.....*“, negativně ovlivní další jeho vývoj. Dítěti znechutí nejen školku, ale dítě si s sebou nese předsudky již do hlavního vzdělávacího proudu.

Prevence

Pokud má dítě, které vyrůstá izolovaně, nastoupit do běžné mateřské školy, pedagog by měl zjistit:

- ↳ jaké schopnosti, dovednosti či znalosti má nejen dítě, ale znát i kompetence rodičů, pomoci mu nasměrovat na služby, které mu mohou pomoci. Pedagog by měl znát povědomí o návaznosti služeb.
- ↳ pedagog zná rodinnou a sociální anamnézu rodiny
- ↳ pedagog by měl znát prostředí, ze kterého rodina pochází – umět se orientovat
- ↳ pedagog by měl pro dítě vytvořit podmínky
- ↳ pedagog by měl mít povědomí o kultuře, tradicích, zvycích, odlišnostech, především mít k nim pochopení
- ↳ pedagog by měl spolupracovat s romským asistentem
- ↳ pedagog by měl program přizpůsobit potřebám dítěte - pro dítě sestavit individuální vzdělávací program
- ↳ pedagog by sám měl mít ujasněny své postoje /má-li předsudky vůči romským dětem, či jejich rodičům, stěží je přijme takové, jací jsou
- ↳ pedagog by měl být mostem mezi rodiči a motivovat rodiče z majority, aby sami měnili svůj postoj, k tomuto může využít přítomnosti asistenta
- ↳ pedagog vyzdvihuje silné stránky dítěte, umí ocenit chválit
- ↳ pedagog při hodnocení dítěte využívá nejdříve všech možností a dává dítěti příležitosti
- ↳ pedagog přihlíží k momentální situaci rodiny a aktuální náladě dítěte

Romský asistent má ve školce nezastupitelnou úlohu /vysvětlováno již v textu/

- ↳ **asistent připravuje „půdu pro pedagoga“, aby rodina nebrala pedagoga jako „nepřítele“, most mezi pedagogem x dětmi x rodiči**

7.2 Důležitá zjištění

Děti, které vyrůstají v nestabilní rodině, kde je pro jejich zdravý růst málo podnětné prostředí, pak mnohdy neuspějí při zápisu do mateřské školky.

Dítě není vybaveno natolik, aby uspělo se svými vrstevníky.

Děti se již od mala dostávají, stejně jako jejich rodiče, do začarovaného kruhu.

Prevence:

- ↳ Podchytit tyto rodiny s dětmi
- ↳ Pomoci rodinám zvyšovat jejich kompetence prostřednictvím návazných služeb /velkou úlohu zde sehrávají neziskové organizace/
 - formou pomoci v rodinách, prostřednictvím sociálních služeb
 - zřizováním center pro děti a jejich rodiče

kde se děti připraví na zápis do mateřské školky za spoluúčasti jejich rodičů.

Stejně tak nemůžeme opomenout děti, které mají vstoupit do základního vzdělávacího proudu. Nutno pomoci rodinám a dětem připravit je na vstup do základní školy. Mnohdy tyto děti, ač mají talent, nejsou vybaveny znalostmi, schopnostmi, dovednostmi natolik, aby prošly zápisem a pak z těchto důvodů, mají odklad školní docházky. Dítě, zůstane-li doma a nebude s rodičem motivováno ke vzdělání, takové dítě do budoucna nebude schopno svým vrstevníkům dostát a stále se bude potýkat s izolací.



7.3 Přínos realizace programu:

Účast dětí na neformálních vzdělávacích aktivitách, za účasti jejich rodičů, vedlo ke komplexnímu rozvoji jejich psychomotorického, kognitivního, osobnostního, sociálního a morálního rozvoje.

Od konce roku 2011 do 31.10.2014:

- ↳ **„školičkou“ prošlo 48 dětí**, v průměru „školičku“ navštěvovalo 10 až 12 dětí. Většina dětí si během té doby osvojila základní znalosti a dovednosti, které je podpoří v rovných příležitostech pro úspěšný vstup do 1. třídy. Svými znalostmi a dovednostmi se dnes vyrovnají ostatním vrstevníkům ve škole a věříme, že budou schopny „s nimi držet krok“. Postupem času u každého jednotlivého dítěte došlo k posunu, jak v oblasti kognitivní, motorické i sociální. U dětí jsme zaznamenali jejich postupné uvolňování ve vázanosti na rodinu, děti postupně přijímaly svou sociální roli v kolektivu. Osvojily si určité normy chování, dnes jsou pro ně důležití vrstevníci a kamarádi, respektují nebo se učí respektovat přítomné, dospělé osoby. Děti jsou hravé, přitulné, spontanní, bezprostřední, plně se zapojují do výuky a her.

Za období tří let se nám podařilo díky předškolnímu vzdělávacímu programu

- ↳ **umístit 2 děti do standardní klasické mateřské školky**
- ↳ **V letošním roce se nám podařilo namotivovat dvě další maminky, aby si napsaly žádost, aby jejich 3 děti byly přijaty do klasické mateřské školky. Žádost jim však byla zamítnuta z odůvodnění plné kapacity.** Původně nám přijetí dětí bylo starostou obce přislíbeno.
- ↳ **do 1. třídy nastoupilo z našeho neformálního vzdělávacího programu 11 dětí** /všechny prošly zdárně zápisem/
- ↳ v průběhu realizace byl 4 dětem umožněn odklad nástupu do 1. třídy, z toho u 1 dítěte byl odklad z důvodu doporučení pedagogicko psychologické poradny a u 3 dětí zažádali odklad samotní rodiče.

Je smutné, že většina organizací a institucí se snaží o integraci dětí, ale najdou se mezi odborníky i takoví, kteří mají z těchto dětí obavy. Možná si myslí, že by jim narušily klidný průběh výuky. Možná cítí vinu, za své selhání, že tvrdě stojí za svými postoji a názory a nedokážou je změnit.



Během realizace projektu děti zaznamenaly velký pokrok, a to díky práci externí pedagožky a zkušené maminky. Tento postup dětí máme i ze zpětných vazeb základních škol u dětí, které nastupovaly v září 2012, 2013 a 2014 do prvního ročníku.

Velkým přínosem je to, že se do „školičky“ děti rády vrací.

V průběhu tří let „školičku“ **navštěvovalo 40 rodičů**, převážně maminek, v průměru „školičku“ pravidelně navštěvovalo 8 maminek /z toho 2 tatínkové/ a ostatní navštěvovali „školičku“ sporadicky dle svých možností a schopností.

Zapojením rodičů do aktivit projektu, rodiče získávají postupně nový náhled na nutnost vzdělávání svých dětí. Jsou vnímavější vůči potřebám svých dětí. Účast rodičů jim pomáhá získat informace o nastaveném systému vzdělávání v ČR a negativních dopadech na budoucnost jejich dětí, v případě jejich nedostatečného vzdělání aj.

Vůbec největším přínosem pro nás bylo, když jsme s dětmi navštívili výše jmenovanou mateřskou školkou a naše děti se cítily ve školce velmi dobře, protože při zadávaných úkolech dětem plně stačily, někdy se dokonce předháněly, co již umí více. Necítily se vůbec izolovaně, v jejich očích byla vidět spokojenost, radost. U rodičů jsme zaznamenali a vnímali, jak jsou na své děti pyšní. Možná pro ně první taková zkušenost?

Každé dítě, ať již bílé pleti či tmavé pleti, bez rozdílu rasy, chce být milováno, milováno svou rodinou, paní učitelkou, svými kamarády. Pokud bude milováno, bude umět lásku přijímat a následně ji dávat. Pokud bude stále izolováno od ostatních a bude milováno pouze rodinou, nebude v budoucnu umět lásku předávat ostatním, nebude lidem důvěřovat a zůstane stále izolováno ve svém nejbližším kruhu rodiny.

Připravené dítě a připravený rodič bourá zažitý negativní stereotypy a předsudky. Ve školce se dítě, které něco umí, nestane cílem posměchu a utvrzování se v zažitých stereotypech a může posloužit jako pozitivní příklad pro ostatní děti /.....*Maruška naučí Aničku tancovat...., Romské dítě bude na pískovišti, ostatní děti s rodiči neodejdou a společně si budou tvořit bábovičky...*/

Během realizace jsme se setkali, jak s negativními zkušenostmi ze strany majority např.: „.....proč to děláte....“, „.....zbytečně vyhozené peníze...“, „.....stejně z cigánů nic nebude.....“, „... cigán zůstane cigánem....“, aniž by s některým z Romů přišel do styku, neměl s nimi žádný prožitek, své zkušenosti čerpal jen na základě mediálního obrazu a z řeči kolem. O to nás více těšilo, že mnohokrát stačil samotný kontakt a poznání konkrétních dětí na zrušení bariéry založené na strachu a předsudcích.

Dobrý příklad praxe

Na začátku projektu jsme začali spolupracovat s rodinou, která žila v bytě jedna plus jedna, bez teplé vody a koupelny. Rodina se skládá z devíti dětí a z toho jedno dítě je „mentálně postižené“, které maminka musela pravidelně vodit do speciální školy v Havířově.

Tři děti začaly navštěvovat „školičku“, z toho byly dvě děvčátka, čtyřletá dvojčata., jménem Lucka a Nikolka, Zdenečkovi bylo 5 let. Dvojčátka na počátku neuměla mluvit, nekomunikovala, neovládala naslouchat, neznala základní hygienu. Na každého nově přichozícího dospělého se mračila, nikomu nedůvěřovala.

Zdeneček byl velice hyperaktivní, neznal žádnou básničku, písničku, neuměl držet ani tužku, základní hygiena mu byla také zcela cizí.

Děti měly při nástupu i vši.

Nejdříve jsme začali spolupracovat s maminkou. Docházely jsme v rámci home-visitingu do domácnosti a doslova učili maminku, jak zvládat domácí práce a výchovu svých dětí. Ukazovali jsme ji, jak práť a třídit oblečení, jak ukládat pro děti prádlo. Jak má maminka



nakupovat, pomáhali jsme ji s vařením, úklidem. Učili jsme matku, jak odstranit dětem vši. Byli jsme nápomocni při koupání dětí. Maminka po dobu spolupráce dodržovala pokyny a byla ráda s touto pomocí. Protože maminka měla v bytě málo prostoru, začala věci ukládat do krabic od banánů.

/Není vůbec jednoduché přijít do rodiny a mamince vypomáhat. Většina rodin si myslí, že se o své děti starají dobře, ony přece také tak byly vychovávány, domácnost mají uklizenou, tak co se nám nelíbí. Při pomoci jsme museli využít svého umu tak, abychom maminku nikterak neurazili či neponížili/.

Maminku jsme motivovali k tomu, aby se i předškolním dětem více věnovala, učila se společně s dětmi básničky, písničky, kreslit. Nabídli jsme jim svou pomoc.

Nejdříve jsme nosili mamince úkoly, jako je třeba malování, vybarvování omalováněk, maminka dostala za úkol naučit se s dítětem básničku apod. Pomůcky jsme matce zapůjčovali. Zároveň jsme matce vysvětlovali, proč je pro děti důležité, aby se matka s nimi denně učila, hrála si s nimi, věnovala jim svůj čas. Sdělovali jsme matce, že i dítě potřebuje svůj vlastní prostor, kousek místa, které bude jen jeho. Maminka dětem uvolnila šuplíky, kde si děti ukládaly pastelky, papíry apod.

Nakonec jsme namotivovali maminku, ale i tatínka, aby děti navštěvovaly předškolní vzdělávání, že pokud maminka nebude účastna, bude mít celé dopoledne klid a čas na domácí práce. První týdny ve „školičce“ se dvojčátka vůbec nezapojovala, jen mlčky přihlížela, neodpovídala na dotazy, byla velmi zakřiknutá. Oproti tomu Zdeneček byl velmi hyperaktivní, neuznával autority, nerespektoval žádná pravidla. Děti se během docházení „školičky“ velmi rychle zapojily a naučily se postupně hygienickým návykům, umět naslouchat, naučily se básničky, písničky. Jedna z dvojčat (Lucka) byla šikovná v malování. Rodiče ji doma dokonce vyhradili menší prostor a umožnili ji malovat, maminka jí začala i sama kupovat výkresy. Nikolka byla šikovná hlavně na zapamatování, naučila se básničky, písničky. Zdeneček se ve „školičce“ naučil respektovat autority jak externí pedagožku, tak asistenty. Projevila se v něm vůdčí osobnost, děti jej poslouchaly. Během realizace projektu Zdeneček nastoupil do první třídy základní školy. Rodina se na tolik uschopnila, že si našla byt v Karviné tři plus jedna první kategorie. Zdeneček úspěšně prošel první třídu v Horní Suché. Po odstěhování rodiny z lokality, jsou dvojčátka zařazená do běžné mateřské školky, Zdeneček chodí do základní školy v Karviné.

S rodinou nadále spolupracujeme v rámci SAS, ale rodina naši pomoc již téměř nevyžaduje.

Příloha č. 1

Ukázka manuálu programu neformálního předškolního vzdělávání „Co už Brouček umí“



Program neformálního předškolního vzdělávání je zaměřen pro děti předškolního věku od 3 – 6 let. Důraz klademe na účast rodiče /viz příloha č. 1 /, a individuální přístup ke každému dítěti a jeho rodiči.

V průběhu vzdělávacího programu chceme rozvíjet u dětí následující kompetence, které se snažíme naplňovat během všech aktivit projektu s ohledem na jejich individuální možnosti.

- 1) Kompetence k učení
- 2) Kompetence k řešení problémů
- 3) Komunikativní kompetence
- 4) Sociální a personální kompetence
- 5) Činnostní a občanské kompetence

Uvedené kompetence jsou důležité a významné nejen z hlediska přípravy dítěte pro započetí systematického vzdělávání, ale zároveň pro jeho další životní etapy i celoživotní učení. Programem podporujeme neformální vzdělávací aktivity, komplexní psychomotorický rozvoj, kognitivní, osobnostní, sociální a morální rozvoj a rozvoj řeči romských dětí předškolního věku.

Dětem spolu s rodiči nabízíme formu:

- **kooperativního učení** /postavena na spolupráci dětí a rodičů při řešení společných problémů a situací/.
- **prožitkového učení** /dítě se učí na základě svých prožitků a zkušeností, toto je dítěti vlastní, vystupuje spontánně/.
- Na prožitkové učení navazuje **integrované učení hrou a činnostmi**/ např. vyhledávání témat, které jsou dětem blízké/. V rámci výuky usilujeme o to, aby dítě bylo schopno **sebehodnocení**.

Samotný vzdělávací obsah vychází z RVP PV 2004. který je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Materiály:

- **Vstupní, průběžný a výstupní dotazník pro rodiče**
/viz příloha č. 2/ Před nástupem dítěte do centra rodič vyplní vstupní dotazník. Z dotazníku budeme zjišťovat rodinnou a sociální anamnézu, dovednosti dítěte a co by si rodič přál, aby se dítě naučilo. Každý půl rok společně s rodiči dotazník vyhodnotíme.
- U každého dítěte vypracováváme **monitorovací list** /viz příloha č. 3 /, **kde zjišťujeme dovednosti a znalosti dítěte**. Na základě zjištění informací u dítěte přizpůsobíme individuální výuku. Ověřovat dovednosti cca 1 x půl rok.
- Každé dítě má založený svůj **pracovní sešit**, postupně jsou do něj vkládány výkresy a výrobky dle jednotlivých témat výuky vzdělávacího obsahu.
- Každé ráno asistent do **knihy docházky** zaznamená přítomnost rodiče a dítěte.
- Asistenti si spolu s pedagogem vedou **denní záznamy** o průběhu dne a záznamy o každém dítěti, které poté společně na poradách vyhodnocujeme, minimálně 1 x měsíčně.



Dopolední harmonogram

Od 8.00 – do 12.00 hodin

Pedagog si spolu s maminkou časově rozvrhne dopolední program. Nestanovuje pevný režim dne, přizpůsobuje se tempu a potřebám dětí. Pevný je pouze příchod a odchod dětí a kolem půl desáté je čas na svačinku dětí. Děti mají dostatek času na dokončení své činnosti. Dopředu jsou informovány, že bude následovat další aktivita, např.: „pomalu dokončete hru, budeme svačit“, „až Vám dočtu tuto říkanku, budeme sklízet a připravíme se pěkně do kruhu“ , zabubnuje na bubínek a sdělí dětem, „pomalu sklízujte“.....apod....

Příchod dětí, ranní úkol, volné hry.

Při vstupu do „školičky“ každé ráno čeká děti a jejich rodiče tzv. ranní úkol. Úkol je zaměřen na téma, o kterém si budou děti v to dopoledne povídat. Cílem této aktivity je zapojit rodiče ke spolupráci, přimět rodiče, aby své dítě přivedli včas do „školičky“. Na ranní úkol děti mohou navázat, sami si mohou vybrat hru či činnost na dané téma.

Ranní kruh

cílem ranního kruhu je vzájemné přivítání, vedení dětí k tomu, aby si při sdílení (zážitků, pocitů, názorů, dojmů apod.) naslouchaly, aby se seznámily s tématem a s činnostmi dne. Ranní kruh je také místem pro seznamování se s novými písněmi, pro poslech pohádek nebo pro řešení problémů, které vzniknou při společných činnostech. Pedagog nenásilnou formou, citlivě upozorňuje děti, aby ukončily svou dosavadní činnost a sešly se společně v kruhu.

Aby děti poznaly, že je čas ukončit volnou hru, pedagog může začít zpívat, použít triangel, bubínek apod., může požádat dítě, aby toto učinilo za něj.

Tělovýchovná chvilka.

Může se jednat o různé pohybové hry, pohybové činnosti, jejichž cílem je psychické uvolnění dítěte, psychická relaxace.

Čas na svačinku

Děti jsou vedeny k zásadám hygieny, stolování, k etiketě stolování, k sebeobsluze a samostatnosti při jídle

Didakticky zacílené činnosti

Záměrné i spontánní učení ve skupinách a individuálně, námětové hry dle tématického zaměření, jazykové chvilky, smyslové hry, děti využívají centra aktivit, pobyt venku.

Hodnotící kruh

Po ukončení činností se děti opět sejdou v kruhu, kde mohou zhodnotit, jak se jim pracovalo, v čem byly úspěšné, které činnosti je nejvíce zaujaly, co se naučily, s kým spolupracovaly apod.

Odchod dětí domů

Návod ke vzdělávacímu programu

Měsíc: Únor - Březen

Brouček se rád koupe

Aktivity budou zaměřeny na osvojení hygienických návyků, rozlišovat a používat hygienické potřeby, osvojení si poznatků o zdraví.

Brouček maluje se zimou - pozná nůžky, papír, lepidlo

Aktivity budou zaměřeny na zimní období a budou směřovány k rozvoji jemné motoriky, fantazie dětí. V rámci výtvarných aktivit se děti naučí namalovat a tvořit motivy na různá témata zimy ze světa a prostředí, ve kterém žijí. O uvedených tématech si budou společně vykládat.

Brouček kominík

Aktivity budou zaměřeny na rozvíjení řečových schopností dětí a osvojování si různých forem komunikace a vyjadřování formou artikulačních, řečových a rytmických her se slovy, slovními hádkami, společných rozhovorů, poslechu aj. Aktivity budou zaměřeny také na rozvoj poznání dítěte, jak funguje společnost – tj. na hry, které uvedou dítě do běžného světa společnosti – dítě pozná různé profese a řemesla aj., dítě bude umět uplatnit různé návyky ve styku s dospělými.



Brouček pozná, své tělo

Prostřednictvím aktivit si děti budou uvědomovat vlastní tělo, učit se pojmenovat jeho jednotlivé části, znát jejich význam. Budou objevovat a poznávat pohybové možnosti vlastního těla. Učit se koordinaci pohybů, rozvoji a používání všech smyslů. Umět používat slovní zásobu související s tělem.

S Broučkem do pohádky

Hravé dopoledne pro děti a rodiče, během něhož budou děti s rodiči vymýšlet společně pohádku na zadaná slova, která si vylosují z klobouku, např. „drak“. Ostatní budou hádat, o jakou pohádku se jedná. Výtvarné a dramatické ztvárnění pohádky pomůže dětem získat vztah k pohádkám a také budou schopny rozlišovat, co je dobré a špatné chování člověka a jaké z toho mohou být důsledky.

Nakupujeme s Broučky

Děti s rodiči si budou hrát na obchod. V rámci běžných aktivit si děti přichystají papírové peníze, vyrobí si z /modelíny, papíru.../ zboží, které potom využijí v rámci hry.

Únor: Setkání rodičů -1. beseda
„Vzdělávací potřeby dítěte v mateřské škole“

Měsíc: Duben- Květen

Brouček v přírodě

Aktivity budou zaměřeny na poznávání přírody – tj. pozorování blízkého prostředí a okolní přírody. Děti budou sledovat rozmanitosti změn v přírodě, poznávat různé rostliny, živočichy, krajinu a její ráz, počasí, roční období.

Brouček ví, kde má mámu a tátu

Aktivity budou zaměřeny na orientaci v sociálním prostředí dítěte. Děti budou rozvíjet své schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (rodina, kolektiv). Děti se budou učit rozdělení úloh v rodině, pomoci v rodině a rozvíjet svůj vztah k místu a prostředí, ve kterém žijí.

Brouček má rád pohádky, říkanky

Děti budou rozvíjet svůj slovní projev, schopnosti vyprávění, ale také prostřednictvím tvůrčích výtvarných činností svou jemnou motoriku i fantazii. Budou se učit z paměti krátké texty, sledovat příběh pohádky.

Brouček kamarádí s Beruškami

Děti se formou účasti na různých hrách, plnění úkolů budou seznamovat s pravidly chování ve vztahu k druhému, posilovat prosociální chování ve vztahu k ostatním, rozvíjet interaktivní a komunikační dovednosti a schopnosti spolupráce.

Brouček ví, co ho bolí

Děti se prostřednictvím aktivit naučí osvojovat základní hygienické návyky péče o své tělo, rozlišovat základní hygienické potřeby, seznámí se s profesí lékaře.

Brouček probouzí jaro

Realizace dopolední poznávací akce do přírody. Během ní se děti budou učit poznávat stromy, listy, lesní plody a význam přírody pro život člověka. Po návratu v rámci pravidelných setkávání si děti s rodiči vytvoří herbář nasbíraných listů a plodů.

Duben: Setkání rodičů – 2. Beseda
„Příprava na zápis do 1. třídy“

Květen: Návštěva MŠ

Měsíc: Červen - Červenec

Brouček už pozná kulaté zelené jablko

Aktivity budou zaměřeny na poznávání tvarů a barev, druhů ovoce, správnou životosprávu, osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkcích (abeceda, čísla).



Proč Brouček stojí na červenou

Aktivity budou zaměřeny na získávání praktické orientace v obci (vycházky do ulic, návštěva různých míst v okolí) a orientaci v dopravě. Děti budou umět používat základní pravidla chování na ulici, rozlišovat pravou a levou stranu, správně reagovat na světelné signály, umět pojmenovat dopravní značky, znát jejich význam, znát nebezpečí při porušování dopravních předpisů.

Brouček pozná slepičku

Aktivity – výtvarné a zaměřené na rozvoj komunikace a slovní zásoby se budou orientovat na poznání domácích zvířat. Děti budou umět domácí zvířata pojmenovat, budou vědět, kdo se o ně stará, budou umět rozlišit jejich mláďata. V rámci aktivit dojde u dětí k rozvoji pocitu sounáležitosti s živou přírodou.



Červen: Setkání rodičů – 3. beseda

„Rozdíly mezi speciální a základní školou“

Měsíc: Srpen- Září

Brouček se loučí s kamarádkou beruškou

Aktivity budou zaměřeny na skupinku dětí, která v září 2014 nastoupí do školy. Děti se během aktivit společně rozloučí, budou se motivovat a připravovat na vstup do školy. Děti se formou různých her budou seznamovat se situacemi, se kterými se budou ve škole setkávat. Ostatní děti, které do školy nenastoupí, se budou také na aktivitách podílet.



Vítáme nové broučky

aktivity se zaměří na podporu nových vztahů, vytváření prosociálních postojů k druhým, rozvoj komunikativní dovednosti, umět udržovat kamarádké vztahy.

Brouček zná nůžky, papír, lepidlo

Aktivity budou zaměřeny na rozvoj jemné motoriky, fantazie dětí. V rámci výtvarných aktivit se děti naučí poznávat základní barvy, tvary.



Srpen: Setkání rodičů – 4. beseda

„Pojem pedagogicko-psychologická poradna“

Září: Návštěva SpŠ

Měsíc: Říjen – Listopad

Brouček má rád marmeládu

Aktivity budou zaměřeny na správnou životosprávu dítěte, ke správným stravovacím návykům, dítě bude se učit rozlišovat ovoce a zeleninu

Brouček se rád obléká

Aktivity budou zaměřeny na vhodné oblékání podle ročních období, umí pojmenovat části oblečení, rozvoj schopností a dovedností dítěte



Brouček ví, kde má nos

Aktivita budou zaměřeny na poznávání vlastního těla, dítě se bude učit pojmenovávat části svého těla, osvojí si praktické dovednosti, bude se učit koordinaci pohybu

Brouček pouští draka

realizace dopolední kulturní akce, kde bude probíhat soutěž v létání draků pod názvem „Brouček pouští draka“. Děti spolu s rodiči si v rámci pravidelných setkávání draky vytvoří. Děti budou procvičovat jemnou motoriku, budou umět skládat papír, používat lepidlo, nůžky, snažit se o čistotu práce.

Brouček se chystá na Ježíška

V rámci této společné aktivity děti společně s rodiči budou se vytvářet vánoční ozdoby, přáníčka apod. Děti se budou učit poznávat vánoční tradice, zvyky, rozvíjet kulturní a estetické dovednosti

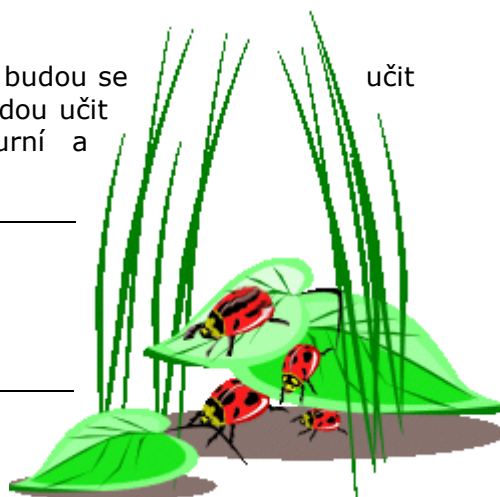
Říjen: Setkání rodičů – 5. beseda
„Potřeby prvňáka“

Listopad: Návštěva 1. třídy ZŠ

Měsíc: Prosinec

Co už Brouček umí- Brouček vyzval Berušku k tanci

Společná akce bude spojena s výstavkou vytvořených výrobků dětí a rodičů, které vytvořili během realizace projektu. Zároveň děti s rodiči uspořádají besídku, kde budou prezentovat své získané dovednosti a vědomosti a závěrem pro všechny děti a rodiče, které se účastnili realizace projektu, bude uspořádán maskerní bál „Brouček vyzval Berušku k tanci“.





Příloha č. 2

DESATERO PRO RODIČE DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku. Materiál pro PV, č.j.MSMT-9482/2012-22
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>

- ↳ „V rámci příprav materiálu Konkretizované očekávané výstupy RVP PV vzešel, na základě četných dotazů rodičů, také návrh materiálu popisující základní požadavky pro děti předškolního věku, který by mohli využít rodiče.
- ↳ Vstup do první třídy základní školy představuje pro dítě velkou životní změnu. Mění se role dítěte, prostředí, dospělí i vrstevníci, denní program, náplň činnosti, nároky i požadavky. Aby dítě mohlo zvládnout tuto náročnou situaci bez vážnějších problémů, mělo by být nejen dostatečně vývojové a sociálně zralé, ale také dobře připravené.
- ↳ Materiál nabízí rodičům dětí předškolního věku základní informace o tom, co by mělo jejich dítě zvládnout před vstupem do základní školy. Jsou zde zachyceny jak výchovné, tak vzdělávací předpoklady. Je třeba mít ale na zřeteli, že zrání dítěte je nerovnoměrné, že každé dítě nemusí všech parametrů dosáhnout, ale může se k nim přiblížit.
- ↳ Přehled základních dovedností propojuje a sjednocuje cíle rodiny a školy. Proto je velmi důležitá spolupráce rodiny a školy, která se podílí na vzdělávání dítěte.

1. Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- pohybuje se koordinovaně, je přiměřeně obratné a zdatné (např. hází a chytá míč, udrží rovnováhu na jedné noze, běhá, skáče, v běžném prostředí se pohybuje bezpečně)
- svlékne se, oblékne i obuje (zapne a rozepne zip i malé knoflíky, zaváže si tkaničky, oblékne si čepici, rukavice)
- je samostatné při jídle (používá správně příbor, nalije si nápoj, stoluje čistě, požívá ubrousek)
- zvládá samostatně osobní hygienu (používá kapesník, umí se vysmrkat, umyje a osuší si ruce, použije toaletní papír, použije splachovací zařízení, uklidí po sobě)
- zvládá drobné úklidové práce (posbírá a uklidí předměty a pomůcky na určené místo, připraví další pomůcky, srovná hračky)
- postará se o své věci (udrží je v nich pořádek)

2. Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- zvládá odloučení od rodičů
- vystupuje samostatně, má svůj názor, vyjadřuje souhlas i nesouhlas
- projevuje se jako emočně stálé, bez výrazných výkyvů v náladách
- ovládá se a kontroluje (reaguje přiměřeně na drobný neúspěch, dovede odložit přání na pozdější dobu, dovede se přizpůsobit konkrétní činnosti či situaci)
- je si vědomé zodpovědnosti za své chování
- dodržuje dohodnutá pravidla

3. Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikativní dovednosti

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- vyslovuje správně všechny hlásky (i sykavky, rotacismy, měkčení)
- mluví ve větách, dovede vyprávět příběh, popsat situaci apod.
- mluví většinou gramaticky správně (tj. užívá správně rodu, čísla, času, tvarů, slov, předložek aj.)
- rozumí většině slov a výrazů běžně užívaných v jeho prostředí
- má přiměřenou slovní zásobu, umí pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- přirozeně a srozumitelně hovoří s dětmi i dospělými, vede rozhovor, a respektuje jeho pravidla
- pokouší se napsat hůlkovým písmem své jméno (označí si výkres značkou nebo písmenem)
- používá přirozeně neverbální komunikaci (gesta, mimiku, řeč těla, aj.)
- spolupracuje ve skupině

4. Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- je zručné při zacházení s předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami a nástroji (pracuje se stavebnicemi, modeluje, stříhá, kreslí, maluje, skládá papír, vytrhává, nalepuje, správně otáčí listy v knize apod.)
- zvládá činnosti s drobnějšími předměty (korálky, drobné stavební prvky apod.)
- tužku drží správně, tj. dvěma prsty třetí podložený, s uvolněným zápěstím
- vede stopu tužky, tahy jsou při kreslení plynulé, (obkresluje, vybarvuje, v kresbě přibývají detaily i vyjádření pohybu)
- umí napodobit základní geometrické obrazce (čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník), různé tvary, (popř. písmena)
- rozlišuje pravou a levou stranu, pravou i levou ruku (může chybovat)
- řadí zpravidla prvky zleva doprava
- používá pravou či levou ruku při kreslení či v jiných činnostech, kde se preference ruky uplatňuje (je zpravidla zřejmé, zda je dítě pravák či levák)

5. Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- rozlišuje a porovnává podstatné znaky a vlastnosti předmětů (barvy, velikost, tvary, materiál, figuru a pozadí), nachází jejich společné a rozdílné znaky
- složí slovo z několika slyšených slabik a obrázek z několika tvarů
- rozlišuje zvuky (běžných předmětů a akustických situací i zvuky jednoduchých hudebních nástrojů)
- rozpozná rozdíly mezi hláskami (měkké a tvrdé, krátké a dlouhé)
- sluchově rozloží slovo na slabiky (vytleskává slabiky ve slově)
- najde rozdíly na dvou obrazcích, doplní detaily
- rozlišuje jednoduché obrazné symboly a značky i jednoduché symboly a znaky s abstraktní podobou (písmena, číslice, základní dopravní značky, piktogramy)
- postřehne změny ve svém okolí, na obrázku (co je nového, co chybí)
- reaguje správně na světelné a akustické signály

6. Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientovat se v elementárních matematických pojmech

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- má představu o čísle (ukazuje na prstech či předmětech počet, počítá na prstech, umí počítat po jedné, chápe, že číslovka vyjadřuje počet)
- orientuje se v elementárních počtech (vyjmenuje číselnou řadu a spočítá počet prvků minimálně v rozsahu do pěti (deseti))

- porovnává počet dvou málopočetných souborů, tj. v rozsahu do pěti prvků (pozná rozdíl a určí o kolik je jeden větší či menší)
- rozpozná základní geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník atd.)
- rozlišuje a porovnává vlastnosti předmětů
- třídí, seskupuje a přiřazuje předměty dle daného kritéria (korálky do skupin podle barvy, tvaru, velikosti)
- přemýšlí, vede jednoduché úvahy, komentuje, co dělá („přemýšlí nahlas“)
- chápe jednoduché vztahy a souvislosti, řeší jednoduché problémy a situace, slovní příklady, úlohy, hádanky, rébusy, labyrinty
- rozumí časoprostorovým pojmům (např. nad, pod, dole, nahoře, uvnitř a vně, dříve, později, včera, dnes), pojmům označujícím velikost, hmotnost (např. dlouhý, krátký, malý, velký, těžký, lehký)

7. Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou záměrnou pozornost a schopnost záměrně si zapamatovat a vědomě se učit

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- soustředí pozornost na činnosti po určitou dobu (cca 10-15 min.)
- „nechá“ se získat pro záměrné učení (dokáže se soustředit i na ty činnosti, které nejsou pro něj aktuálně zajímavé)
- záměrně si zapamatuje, co prožilo, vidělo, slyšelo, je schopno si toto po přiměřené době vybavit a reprodukovat, částečně i zhodnotit
- pamatuje si říkadla, básničky, písničky
- přijme úkol či povinnost, zadaným činností se věnuje soustředěně, neodbíhá k jiným, dokáže vyvinout úsilí a dokončit je
- postupuje podle pokynů
- pracuje samostatně

8. Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- uplatňuje základní společenská pravidla (zdraví, umí požádat, poděkovat, omluvit se)
- navazuje kontakty s dítětem i dospělými, komunikuje s nimi zpravidla bez problémů, s dětmi, ke kterým pociťuje náklonnost, se kamarádí
- nebojí se odloučit na určitou dobu od svých blízkých
- je ve hře partnerem (vyhledává partnera pro hru, v zájmu hry se domlouvá, rozděluje a mění si role)
- zapojí se do práce ve skupině, při společných činnostech spolupracuje, přizpůsobuje se názorům a rozhodnutí skupiny
- vyjednává a dohodne se, vyslovuje a obhájí svůj názor
- ve skupině (v rodině) dodržuje daná a pochopená pravidla, pokud jsou dány pokyny, je srozuměno se jimi řídit
- k ostatním dětem se chová přátelsky, citlivě a ohleduplně (dělí se o hračky, pomůcky, pamlsky, rozdělí si úlohy, všímá si, co si druhý přeje)
- je schopno brát ohled na druhé (dokáže se dohodnout, počkat, vystřídat se, pomoci mladším)

9. Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevoval tvořivost

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- pozorně poslouchá či sleduje se zájmem literární, filmové, dramatické či hudební představení
- zaujme je výstava obrázků, loutek, fotografií, návštěva zoologické či botanické zahrady, statku, farmy apod.
- je schopno se zúčastnit dětských kulturních programů, zábavných akcí, slavností,



- sportovních akcí*
- svoje zážitky komentuje, vypráví, co vidělo, slyšelo, dokáže říci, co bylo zajímavé, co jej zaujalo, co bylo správné, co ne*
- zajímá se o knihy, zná mnoho pohádek a příběhů, má své oblíbené hrdiny*
- zná celou řadu písní, básní a říkadel*
- zpívá jednoduché písně, rozlišuje a dodržuje rytmus (např. vytleskat, na bubínku)*
- vytváří, modeluje, kreslí, maluje, stříhá, lepí, vytrhává, sestavuje, vyrábí*
- hraje tvořivé a námětové hry (např. na školu, na rodinu, na cestování, na lékaře), dokáže hrát krátkou divadelní roli*

10. Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- vyzná se ve svém prostředí (doma, ve škole), spolehlivě se orientuje v blízkém okolí (ví, kde bydlí, kam chodí do školky, kde jsou obchody, hřiště, kam se obrátit když je v nouzi apod.)*
- zvládá běžné praktické činnosti a situace, s nimiž se pravidelně setkává (např. dovede vyřídit drobný vzkaz, nakoupit a zaplatit v obchodě, říci si o to, co potřebuje, ptá se na to, čemu nerozumí, umí telefonovat, dbá o pořádek a čistotu, samostatně se obslouží, zvládá drobné úklidové práce, je schopno se starat o rostliny či drobná domácí zvířata)*
- ví, jak se má chovat (např. doma, v mateřské škole, na veřejnosti, u lékaře, v divadle, v obchodě, na chodníku, na ulici, při setkání s cizími a neznámými lidmi) a snaží se to dodržovat*
- má poznatky ze světa přírody živé i neživé, lidí, kultury, techniky v rozsahu jeho praktických zkušeností (např. orientuje se v tělesném schématu, umí pojmenovat jeho části i některé orgány, rozlišuje pohlaví, ví, kdo jsou členové rodiny a čím se zabývají, rozlišuje různá povolání, pomůcky, nástroje, ví, k čemu jsou peníze, zná jména některých rostlin, stromů, zvířat a dalších živých tvorů, orientuje se v dopravních prostředcích, zná některé technické přístroje), rozumí běžným okolnostem, dějům, jevům, situacím, s nimiž se bezprostředně setkává (např. počasí a jeho změny, proměny ročních období, látky a jejich vlastnosti, cestování, životní prostředí a jeho ochrana, nakládání s odpady)*
- přiměřeným způsobem se zapojí do péče o potřebné*
- má poznatky o širším prostředí, např. o naší zemi (města, hory, řeky, jazyk, kultura), o existenci jiných zemí a národů, má nahodilé a útržkovité poznatky o rozmanitosti světa, jeho řádu (o světadílech, planetě Zemi, vesmíru)*
- chová se přiměřeně a bezpečně ve školním i domácím prostředí i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře), uvědomuje si možná nebezpečí (odhadne nebezpečnou situaci, je opatrné, neriskuje), zná a zpravidla dodržuje základní pravidla chování na ulici (dává pozor při přecházení, rozumí světelné signalizaci)*
- zná faktory poškozující zdraví (kouření)*
- uvědomuje si rizikové a nevhodné projevy chování, např. šikana, násilí"*

Literatura:

1. DINKMEIER, Don, McKAY, Gary D. *Efektivní rodičovství krok za krokem*. Název originálu *STEP: Systematic training for effective parenting*. 3. vyd. Praha: Portal, 2008. 144 s., ISBN 978-80-7367-445-8
2. GARDOSOVÁ, Juliana. DUJKOVÁ, Lenka a kol. *Vzdělávací program Začít spolu, Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. 2. vyd. Praha: Portál, 2012, 160 s. ISBN 978-80-262-0106-9
3. JEDINÁKOVÁ Helena. Diplomová práce *Některé osobnostní charakteristiky týraných dětí na pozadí percepce barev*. Ostrava OU FF, Katera psychologie a sociální práce
4. HLADÍK, Jaroslav. *Společenské vědy v kostce*. 2.vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. 108 s. ISBN 80-7200-334-8.
5. HOLOUŠOVÁ, Drahomíra, KROBOTOVÁ, Milena: *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: UP, PF., 2005. 117 s. ISBN 80-244-1237-3.
6. CHARVÁT, Josef. *Život, adaptace a stres*. 3. vyd. Praha: Avicenum, ZN, 1973. 156 s.
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: Základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. 1. vyd. Olomouc: UP PF, 2003. 198 s. ISBN 80-244-0765-5.
8. LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1983. 224 s.
9. Langmeier, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
10. LIEVEGOED, B. *Vývojové fáze dítěte*. 1. vyd. Praha: Baltazar, 1992. 168 s. ISBN 80-900-307-7-7.
11. MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: MZ ČR a Psychiatrické centrum v nakladatelství Galén, 1994. 214 s. ISBN – 80-85824-06-X.
12. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíce potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 1994. 108 s. ISBN 80-7178-853-8.
13. MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n.p., 1986. 336 s. 08-011-86.
14. MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Grada Publishing, a.s., 2005, 184 s. ISBN 80-247-0870-1
15. WILSON, Bill. *Čí je tohle dítě?* František Krupička. 1. vyd. Brno: Postilla s.r.o., 1999. 180 s. ISBN 80-902-693-4.

Zdroje:

Mít život ve svých rukou: <http://www.cesky-zapad.cz/cinnost/komunitni-aktivity>

Jak na to. Zkušenosti a nápady pracovníků organizační jednotky Helpale Vzájemné soužití o.p.s., Jak realizovat komunitní práci v sociálně vyloučených lokalitách:
www.vzajemnesouziti.cz sekce Helpale.rok 2012

Zpráva o ubytovnách na Ostravsku aneb jsou ubytovny opravdu vhodným řešením pro bydlení rodin s dětmi a lidí bez domova? www.vzajemnesouziti.cz sekce Hnízdo. Březen 2013

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický. Praha 2004. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku. Materiál pro PV, č.j.MSMT-9482/2012-22
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>

Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/koncepce-vcasne-pecce-o-deti-ze-sociokulturne-znevychodnujiciho-prostredi>

